

Зрада з-під купола

Беззаконня — це завжди поразка
» стор. 5

Дивний епістолярій

Деякі листи, які Микола Тобілевич надсилав із Праги до Києва батькові, Миколі Садовському, були зашифровані

» стор. 6

3 мрією про нові висоти

Українські стрибунки у висоту після успішного попереднього сезону вдало розпочали і новий змагальний рік

» стор. 15

Україна молода

Середа, 12 лютого 2025 року №6 (6022)

Учорашні курси НБУ:
1\$ = 42,155 грн
1€ = 43,499 грн

«Пекло» наближається

Українська крилата ракета стане ще потужнішою і нищитиме окупантів частіше

» стор. 2

Фото: 31 ОМБр, 2025

Українські захисники рішуче налаштовані на Перемогу.

Дмитро Жмайло
виконавчий директор Українського
центру безпеки та співпраці

«Якщо ми контролюватимемо хоча б один квадратний кілометр суверенної російської території, це завжди буде свідченням слабкості російської федерації, яка самотужки не впоралася із Силами оборони і змушена тепер залучати до себе північнокорейську компоненту».

■ ПОВЕРТАЙТЕСЯ ЖИВИМИ

Не забути

У різних містах постійно проходять мирні акції підтримки українських полонених і нагадування про зниклих безвісти

Акція нагадування в Києві.
Фото Ярослава РОМАНЮКА.

Ярослав РОМАНЮК

У вихідні у Києві, Вінниці, інших містах проходять акції, якими привертають увагу до полонених росією українців. Ми спілкуємося з учасниками у столиці, під офісом Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими. Зібралися десятки людей — рідні та близькі українських військових, які опинилися в полоні або зникли безвісти. Цією мирною акцією родичі намагалися вкотре нагадати про проблеми повернення полонених захисників України і цивільних додому з місць неволі, які влаштувала країна-агресор.

На акцію прийшли матері, дружини, сестри та інші близькі військових, які пішли боронити країну, але з якими втрачено зв'язок. Дехто з присутніх має докази того, що їхніх рідних тримають у полоні, а деякі знають лише дату, після якої зникла будь-яка інформація про їхніх близьких. Учасники акції спілкувалися між собою, підтримували одне одного та разом чекали на відповідь від представників Координаційного штабу.

Людмила Пасічник розповідає про свого сина, який зник майже два роки тому. Жінка не втрачає надії знайти його, адже має відео, на якому син поранений. Пішов добровольцем у територіальну оборону ще на початку повномасштабного вторгнення, сказавши: «Хто, як не я, піде захищати країну?».

13 березня з'явилося відео, яке потрапило в ефір одного з телеканалів. На ньому видно, що захисника взяли в полон. Мати знайшла це відео, датоване 20 березня, де її син називає місце свого походження — Вінницька область. За її словами, проведена фото- та відео-експертиза підтвердила, що це її син. Однак офіційного визнання підтвердження жінка так і не отримала.

«Очікую, що мого сина знайдуть і повернуть. Вірю, що він живий», — сказала пані Людмила зі сльозами на очах.

Наталія Пузанова прийшла на цю акцію вперше. Вона раніше вже брала участь у заходах на підтримку військовополонених, зокрема в акції Free Azov.

Її син воював у складі 32-ї бригади, добровільно пішов на фронт. Востаннє вона чула про нього два місяці тому. Спочатку він брав участь у звільненні Київщини та Сумщини, а потім потрапив на Донеччину. Саме там і зник.

«Ми шукаємо його, намагаємося дізнатися бодай щось. Побратими мовчать, кажуть, що не знають, що

сталось. Жодних новин, ніхто нічого не каже. А я чекаю і не втрачаю надії», — сказала жінка, стискаючи в руках фотографію сина.

Із надією хоч щось почути про свого сина Юрія під час проведення акції прийшла і пані Альона. Він зник 16 місяців тому в районі Кремінної на Луганщині. Сина мобілізували у 2023 році. Він пройшов навчання у військовій частині перед тим, як потрапити на фронт.

«Дуже важко, дуже болить. Куди ми тільки не зверталися — відповідь одна: «Чекайте, ми працюємо...» Але скільки ще чекати? Я не хочу вірити в погане, я вірю, що він повернеться живим!» — каже згорьована мати, витираючи сльози.

Маргарита з Житомира розповіла про свого чоловіка, який зник 8 місяців тому на Харківському напрямку. Він воював у складі 42-ї бригади. Жінка каже, що його побратими бачили востаннє чоловіка пораненим перед тим, як почався масований обстріл.

«Сказали, у що він був одягнений; сказали, що окупанти «насыпали» всім, що було, — і після цього втратили зв'язок. Разом із чоловіком зникли ще двоє хлопців. Ніхто не знає, що з ними сталося, немає навіть натяку на відповідь», — поділилася жінка.

До учасників акції вийшов представник Координаційного штабу Олександр Щербань. Він заявив, що держава постійно працює над поверненням військовополонених та зниклих безвісти, але цей процес складний. Констатував: «Повертати штурмовиків, як і інших людей, — важко».

Ворожа сторона тримає українських військових у заручниках і нашої державі висуває певні вимоги. «Ми виконуємо частину цих вимог, щоб запустити обмінні процеси, — сказав Олександр Щербань. — Але сказати, що наших ДШВ-ників, штурмовиків не повертають через якість недопрацювання або політичну волю, — категорично ні».

Представник Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими запевнив їхніх родичів, що переговори тривають і жоден військовий не буде забутий. Акція пройшла під гаслом «Зниклі безвісти — не значить забути».

Від часу першого обміну 24 березня 2022 року великими силами зусиллями з ворожою полону вдалося витягнути 4 тис. 131 людину. Відбувся 61 обмін. Останній — 5 лютого, повернулися ще 150 українців — переважно військовослужбовці, а також медики. ■

■ НА ФРОНТІ

«Пекло» наближається

Українська крилата ракета стане ще потужнішою і нищитиме окупантів частіше

Лариса САЛІМОНОВИЧ

У ніч на 11 лютого рашисти влаштували черговий масований обстріл України, застосувавши не лише дрони, а й КАБи та ракети. Журналіст Андрій Цаплійко повідомив, що серія вибухів, зокрема, прогрімла між Лубенським та Миргородським районами Полтавської області. Фахівці там зафіксували «прильоти» трьох «Калібрів» та, ймовірно, «Іскандера-М». За попередніми даними, окупанти намагалися знищити українську авіацію, оскільки минулого тижня Франція і Нідерланди відвітували про поставку літаків Mirage та F-16.

Російська окупаційна армія також обстріляла об'єкти енергетичної та газової інфраструктури. Компанії «Укрренерго» довелося запровадити екстрені відключення світла. Про це повідомив міністр енергетики Герман Галущенко.

У відповідь тієї ж ночі ЗСУ вкотре вдарили по військовому аеродрому в Енгельській Саратовській області, звідки злітають стратегічні бомбардувальники для обстрілу наших міст. Місцеві жи-

телі нарахували щонайменше 11 вибухів у районі цього об'єкта. А яскраві фотозвіти вкотре підтвердили, що розпіарена система ППО «Панцир» російського виробництва не настільки вправна, як про неї розповідають скабесви. Дісталось тієї ж ночі й саратовському НПЗ, де, крім звичайного палива, виробляють авіаційний керосин.

Втім на бологах невдовзі стане ще гарячіше. Володимир Зеленський днями показав главі Військового комітету НАТО Джозефу Каво Драгоне крилату ракету «Пекло» і запевнив, що нова модель уже запущена в серійне виробництво та постійно вдосконалюється. Як відомо, цей пекельний гостинець здатний долати відстань до 700 кілометрів і летить зі швидкістю 700 кілометрів за годину.

Невдовзі на фронті з'явиться і лазерна зброя. Як повідомив командувач Сил безпілотних систем Вадим Сухаревський, вітчизняні розробники усього за кілька місяців створили лазер під назвою «Тризуб». Ця модель уміло половатиме як на шахеди, так і на ворожу авіацію, оскільки може пропалювати

метал і збивати літаки.

Тим часом військові підрозділи ЗСУ, котрі наводять лад у Курській області, пішли в наступ і зайняли нові позиції. Кремль був настільки наляканий цією обставиною, що повернув на фронт добряче потріпану армію свого союзника. Північнокорейці пішли на штурм українських позицій, але потрапили під шквал артилерійського вогню. За словами військового аналітика Ігала Левіна, наші біійці мають повну перевагу в розвідці дронами і корегують вогонь у режимі реального часу. Саме тому подібні вилазки стають для ворога глухою пасткою. Аби пересуватися у сірій зоні швидше, вони наразі використовують багі, мотоцикли і гольф-кари. Схоже, бронетехніку на бологах цінують більше, аніж проплачених найманців.

Минулого тижня нашим військовим вдалося дещо загальною презентувати на Донбасі. За словами аналітиків, окупанти, незважаючи на перевагу в чисельності військ, втратили темп просування, а на деяких ділянках фронту ЗСУ вдалося відбити невеликі території. ■

■ ЩОБ ПАМ'ЯТАЛИ

РУХ не закінчується

Фотовиставка у Києві оживила історію

Ярослав РОМАНЮК

35-річчю Народного руху України присвячена виставка «РУХ не закінчується», яку 9 лютого презентували в Києві. Захід проходив у приміщенні Народного руху України та ВГО «Козацька територіальна оборона».

На виставці представлені унікальні історичні світлини, що документують ключові моменти становлення незалежної України. Автори фотографій — Віктор Марущенко та Валерій Мілосердов, двоє знамих українських документальних фотографів, які зафіксували зародження демократичного руху в країні.

Гості заходу мали змогу побачити оригінальні архівні знімки, які розповідають, зокрема, про Установчий з'їзд Народного руху України (1989), де понад 1 тисяча 100 делегатів ухвалили програму та статут організації. Фотокамери вихопили моменти перших демократичних мітингів та акцій протесту наприкінці 1980-х — на початку 1990-х років, а також лідерів Руху — Вячеслава Чорновола, Івана Драча, Леся Танюка. Серед упізнаних на фото — Леонід Кравчук та інші діячі. Багато активістів-українців, які виборили незалежність держави.

«Це не просто фото — це історія, яку потрібно пам'ятати», — зазначила мистецтвознавиця Галина Склярєнко, кураторка виставки. Кожен знімок у цій експозиції

Іван Заєць (праворуч) — упізнаний руховець.
Фото Марії ЧУМАЧЕНКО.

— це не просто фіксація події, це справжній зріз часу. Марущенко та Мілосердов працювали не як сторонні спостерігачі, а як учасники подій, які бачили, відчували й розуміли значення моменту. Їхні фотографії показують не лише історичні події, а й емоції людей, які боролися за свою свободу.

Віктор Марущенко (1946—2020) — відомий український фотограф, який документував суспільні та політичні події кінця XX — початку XXI століття. Його роботи публікували міжнародні видання Stern, Time, Newsweek, Liberation. Фотомайстер має кілька унікальних кейсів: серію «Чорнобиль» — унікальні кадри із зони відчуження;

«Донбас» — репортаж про життя шахтарів у 1990-х; «Українські політичні події» — документальні фото революцій та протестів.

Валерій Мілосердов створив фотослужбу кількох видань. Його найвідоміші серії: «Покинуті люди Донбасу» про шахтарів після розпаду СРСР; «Українські демократичні зміни» про боротьбу за незалежність; «Революція гідності» — документальні свідчення Майдану.

«Фотографії передають емоції тих років: надію, боротьбу, віру у майбутнє», — поділився враженнями Валентин Кожевніков. Фото здатні допомогти зберегти пам'ять про Народний рух України для майбутніх поколінь. ■

■ ПРЕМ'ЄРА

Легіонери захищають і жартують

Іноземні добровольці з підрозділу Ronin Team стали героями документального фільму «Одного літа в Україні»

Валентина ГРИГОРЕНКО

У кінотеатрах другий тиждень показують документальну стрічку «Одного літа в Україні» від кінооб'єднання Вавилон?13, учасники якого протистоять у повномасштабній війні разом з нашими оборонцями російським нападникам. З моменту всеукраїнської прем'єри 30 січня фільм отримав численні позитивні відгуки про потужний емоційний вплив, майстерність режисури та унікальну оптику, через яку глядачі знайомляться з військовослужбовцями з Міжнародного легіону ГУР МО, з підрозділу Ronin Team. За перший вікенд прокату фільм зібрав 6 тисяч 293 глядачів.

Робота над стрічкою тривала пів року. На екрані динамічно представлено історії кількох американських добровольців: Волдо, Сася та Мюррей і легіонерів з європейських країн.

«Коли я побачив, що відбувалося в Україні у 2022 році, то зрозумів, що мушу бути тут. Я молодий здоровий чоловік, чому б ні?» — говорить Волдо.

Герой голлівудської зовнішності пояснює англійською мовою, що приїхав в Україну не просто воювати, а робити хорошу справу. Фінський доброволець переповідає, що ще дід казав йому, який росіянин може бути хорошим. Також складно не погодитися з легіонером, що бути патріотом — це не повісити американський прапор

Легіонери воюють за Україну. Фото надане B&H film distribution.

у себе на ґанку, а зробити щось справжнє.

«Ми провели все літо разом із командою, спостерігаючи за підготовкою та повсякденним життям легіонерів. На власні очі побачили виклики, з якими стикаються іноземці в Україні, і спробували зрозуміти, що мотивує їх залишити свої домівки, аби стати частиною цієї боротьби. Я була абсолютною вражена і глибоко зворушена, зустрівши цих неймовірних людей з усього світу. Їхня рішучість, відданість і людяність надихають. Я сподіваюся, що глядачі зможуть відчувати цю силу та щирість через нашу стрічку», — коментує режисерка фільму Анастасія Тиха.

Добровольці підрозділу Ronin Team тренуються, їдять, сперечаються, жартують. Коли десь вставляють у розмови лайку — глядач не втримується усміхнутися. Це фільм про те, що не варто нудьгувати навіть у найтяжчих об-

ставинах. Загалом, стрічка «Одного літа в Україні» є дуже важливою для покращення взаєморозуміння між українською та західною аудиторіями.

«Фільм знято насамперед для американської аудиторії, проте він має універсальний меседж, що знайде відгук у кожному серці. Він допоможе глибше зрозуміти, чому люди з різних країн обирають боротися за свободу в чужій, але такій близькій за духом Україні. Цю стрічку варто подивитися всім українцям. Вона допомагає зрозуміти, як війна змінює людей, зміцнює зв'язки між ними та розкриває їхню стійкість перед труднощами. Крім того, її щирі людські історії здатні зігріти навіть у найпохмуріші дні, нагадуючи, що героїзм і підтримка одне одного завжди мають значення, навіть у найважчі часи», — каже автор ідеї та головний режисер фільму Володимир Тихий.

У стрічці є концентрований виклад історії Ук-

раїни. Бо важливо донести іноземним глядачам і нагадати своїм, що нашу країну століттями намагалася підпорядкувати собі росія і перетнула воєнною технікою наші кордони у 2014 році. Також представлено роздуми американців про Другу світову війну. Глядачі бачать Меморіал Івдовіми — один із найважливіших військових меморіалів США, поряд з Арлінгтонським кладовищем. Американці кажуть, що цінують мир і пам'ятають, яку велику ціну віддала за нього нація.

Над візуальною компонентою фільму працювала команда кінооператорів: Дмитро Заглинський, Сергій Стеценко, Юрій Грузінов, Анастасія Тиха, Дмитро Могілінець, Олександр Петров і Галина Лаврінець. За музичний супровід та звуковий дизайн відповідали саундсупервайзер Михайло Закуцький та звукорежисер запису Олексій Дьяченко. Музику до стрічки створив композитор Андрій Мартиненко (Andrii Barmali). Режисером монтажу виступив Мішель Ладес, а продюсерську підтримку забезпечили Володимир Тихий та Андрій Котляр. Виконавчим продюсером проекту стала Богдана Семен.

Увесь прибуток від продажу квитків команда Вавилон?13 передасть на потреби Міжнародного легіону ГУР. Мета — зібрати кошти на 100 FPV-дронів для різних підрозділів. Тож кожен квиток — це донат. ■

Тетяна РУДЕНКО

До 10 березня триває прийом заявок на участь уже в сьомому Всеукраїнському театральному фестивалі-премії GRA (GreatRealArt), засновником і незмінним організатором якого є Національна спілка театральних діячів України (НСТДУ). Це унікальна платформа для демонстрації найкращих театральних постановок, обміну досвідом та розвитку творчих зв'язків між театрами та митцями.

«GRA має виняткове значення для України, особливо нині, коли ми переживаємо важкі часи війни, — каже директор фестивалю-премії Богдан Струтинський. — Театр завжди був і залишається осередком культурного життя, місцем, де ми можемо знайти натхнення, силу і надію. Ми віримо, що мистецтво має унікальну здатність об'єднувати людей, підтримувати дух та допомагати нам усім подолати виклики, з якими ми стикаємося, сприяє зміцненню національної ідентичності».

Подавати заявки мають право професійні театральні колективи та заклади культури різної форми власності, а також громадські організації, статутна діяльність яких пов'язана з театральним мистецтвом. Кожний заявник має право висунути на здобуття премії лише одну прем'єру, яка вийшла у 2024 році.

Зважаючи на російську військову агресію і те, що офіційна російська культура є донором цієї агресії, не приймають заявки, створені мовою та за творами авторів країни-агресора, а також до складу творчих груп яких входять представ-

■ ЧАС «Т»

Стартувала сьома GRA

Найкращі вистави визначатимуть експерти з чотирьох міст

ники країни-агресора та/або громадяни інших країн, які не висловили публічно свою позицію щодо російсько-української війни.

До складу експертної ради традиційно увійшли 10 українських фахівців/членів театального, музичного, перформативного та хореографічного мистецтва. Цього разу — з чотирьох міст країни: Андрій Бондаренко, Ганна Веселовська, Ірина Зубченко, Лілія Козинко, Роман Лаврентій, Людмила Олтаржевська, Яна Партола, Юлія Рахно, Єлизавета Сіренко і Ганна Шерман. Експерти переглядатимуть усі подані заявки і формуватимуть лонг-і шортліст. Оцінюватиме вистави шортліста і визначатиме переможців, уже так само традиційно, міжнародне журі.

Лауреатів визначатимуть у семи загальних номінаціях: за найкращу драматичну виставу великої сцени; за найкращу виставу для дітей, підлітків та сімейного перегляду; за найкращу музичну виставу в жанрі опери/оперети/мюзиклу; за найкращу танцювальну виставу і виставу фізичного театру; за найкращу драматичну виставу камерної сцени (до 150 глядачів); за найкращу виставу на перетині

мистецького синтезу і жанрів та перформативних форм; тематична номінація — за найкращу виставу-рефлексію на події російсько-української війни. А також у семи індивідуальних номінаціях: за найкращу роботу акторки та актора; за найкращу режисерську роботу і сценарію; за найкраще хореографічне і музичне рішення вистави; за найкращий сучасний драматичний текст (українському драматургу/драматургині або групі авторів).

Після завершення прийому заявок 10 березня 2025 року відбір учасників здійснюватимуть поетапно. Лонгліст сформують досить швидко — до 27 березня. А потім почнеться етап перегляду експертами наживо вистав, щоб сформувати шортліст із 14 постановок. Цей процес має завершитися у першій половині липня.

Третій етап — показ вистав у місті (містах), обраному(-их) оргкомітетом фестивалю-премії, та визначення переможців міжнародним журі. Планують, що буде це у другій половині листопада. У зв'язку з дією воєнного стану можливі корективи термінів. ■

■ МНОГАЯ ЛІТА!

Адвокація правди

Заслужений юрист України Валентин Волинець захищає свободу слова

Людмила СТРИГУН

Своє 70-річчя відзначає відомий в Україні адвокат, великий друг «України молоді» — заслужений юрист України Валентин Волинець.

Із паном Валентином «УМ» упродовж багатьох років пройшла багато резонансних справ у судах, де Валентин Тодосьович як адвокат захищав інтереси «України молоді». Адже гострі публікації нашої газети і справедлива критика можновладців не раз ставали приводом для судових позовів.

Зокрема, можна пригадати резонансні судові справи після публікацій в «УМ» щодо зловживань при утилізації ядерного палива для ракет у 43-й армії, так звану справу Шуфрича—Медведчука, про фінансові зловживання на авіапідприємстві імені Антонова й справу ексголови СБУ Ігоря Дріжчаного, якого після публікації в нашій газеті було звільнено з посади, та багато інших.

Тож завдяки професіоналізму та досвіду пана Валентина «УМ» неодноразово вдавалося захистити свою честь і роботу журналістів.

За свою правозахисну діяльність, за значний особистий внесок у державне будівництво, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю адвокат Валентин Волинець є повним кавалером ордена «За заслуги» (орденів III та II ступенів був удостоєний у 2007 та 2013 роках відповідно, I ступеня — у 2018 році). Нагороджений іншими престижними відзнаками і грамотами.

Щиро вітаємо Валентина Волинця з днем народження, бажаємо здоров'я на многая літа! Зичимо професійних здобутків та нових звершень! ■

■ ЗООКУТОЧОК

Багатодітні в снігах

Пара пінгвінів висиділа та вигодувала в Антарктиді трьох пташенят

Людмила НІКІТЕНКО

Мама-птаха зі своїми малюками. Фото Національного антарктичного наукового центру.

Українські полярники помітили поблизу антарктичної станції «Академік Вернадський» унікальну родину пінгвінів. Це єдина на весь острів сімейка пернатих, яка змогла висидіти і вигодувати аж трьох пташенят. Про це повідомляють у Національному антарктичному науковому центрі.

Науковці пояснюють, що здебільшого субантарктичні пінгвіни на острові Галіндез, де розташована станція, відкладають два яйця. Це обумовлено тим, що вони не можуть вигодувати більшу кількість пташенят, пояснюють у Національному антарктичному науковому центрі.

Подекуди в пінгвіничих кладках можна знайти більше яєць, але в такому випадку шанс на виживання всіх малюків надзвичайно низький. Проте ця багатодітна сімейка виявилася напручуд старанною і змогла, за допомогою рибного меню, поставити на ноги всіх трьох своїх дзьобатих діточок. ■

Тетяна ПАРХОМЧУК

КОЛІЗІЇ

Примара виборів-2025

Головні виклики ідеального воєнно-політичного шторму

Сполучені Штати Америки сподіваються, що Україна проведе президентські та парламентські вибори до кінця 2025 року, якщо найближчими місяцями буде досягнуто угоди про припинення вогню з росією.

Спеціальний представник президента США Дональда Трампа з питань України та росії Кіт Келлог в інтерв'ю агентству Reuters заявив, що вибори, які були призупинені через повномасштабну війну, необхідно провести, мовляв, більшість демократичних країн організують голосування навіть у період збройних конфліктів. Він наголосив, що це є важливим для демократії.

«У цьому краса міцної демократії, що у вас є більше, ніж одна людина, яка потенційно може балотуватися», — так опосередковано потролив Келлог путіна.

Заява із США — не ультиматум, а сподівання. Але це не факт.

І поміж усього цього санкції Дональда Трампа проти ЄС та переговори щодо України є головною геополітичною битвою сучасного світу. І це не наша війна. Це війна за те, на чий стороні буде ЄС. На стороні Китаю чи США? Своїми санкціями Трамп просто прискорює час.

Президент у темі

У перші дні 2025 року президент Володимир Зеленський, беручи участь разом з дружиною Оленою в телепрограмі «Єдиного марафону», заявив, що вибори президента й парламенту можливі лише після завершення воєнного стану в Україні.

У притаманному собі зарозумілому стилі він сказав, що про вибори «ніде не говорять, окрім росії й декого в Україні».

Однак певні нюанси свідчать, що глава держави починає підготовку до переобрання на другий термін. У згаданому телеєфірі Зеленський уперше не відкинув можливість їх проведення в умовах війни.

Водночас президент вважає, що суспільство проти виборів, тому що, за словами Володимира Зеленського, ми хочемо вибори, яким ми хочемо довіряти.

«За кордон виїхали 8,5 млн українців. Її інфраструктуру треба робити для голосування цим мільйоном людей. Мільйони людей на окупованих територіях. Я не кажу про окупацію 2014 року навіть, я кажу про окупацію ось зараз — що робити з цими людьми. І одне з найсправедливіших питань: як голосувати без мільйона військових? — обґрунтовує Володимир Зеленський. — І якщо вибори влаштувати під час війни, то треба змінювати законодавство зі зміною системи голосування».

Ми бачимо, що президент глибоко в темі. Він розуміє, що підтримувати весь обсяг внутрішньої та зовнішньої легітимності лише відсилкою до дії воєнного стану вже недостатньо. Потрібні інші кроки. Звичайно, їх можна спробувати зробити, не вдаючись до ризикованих виборів.

Але в глави держави немає радників достатнього інтелектуального рівня, здатних до створення нових правових ідей у системі рамок демократії й верховенства права. Його команда шукає максимально надійний і вигрешний варіант для його переобрання. Як гарантію власної стабільності.

Президент Володимир Зеленський вважає, що в основі можливих воєнних виборів має лежати перехід від паперових інструментів до цифрових фіксацій волі виборців. Водночас він усвідомлює, що думати про онлайн-голосування всі бояться через різні кібератаки тощо, але, як вважає Зеленський, думати над цим усе одно потрібно.

Свій коментар Володимир Зеленський закінчив у стилі досвідченого політика, який вже ухвалив рішення, але ще не готовий його висловити максимально відверто й прямо.

Серед його меседжів — «є можливість закінчити війну в 2025 році»; він та його родина не замислювалася серйозно про участь у наступних вибо-

рах; чи він буде балотуватися на другий термін — залежатиме від того, як завершиться війна, від українців і від його власної сім'ї.

Чи страшний Зеленському Порошенку?

Отже, президент Володимир Зеленський став на виборчі лижви. Класичними прикметами є не лише соціологічні заміри довіри до президента Зеленського різними моніторинговими групами, де його рейтинг із 90% у травні 2022 року опустився до 52% у грудні 2024 року, а й нещадні удари через соцмережі по його основному опоненту Петру Порошенку.

Незаангажовані аналітики вважають, що політтехнологи ОП помилково перебільшують здатність Петра Порошенка до такої ж реінкарнації, яку зроби́в Дональд Трамп. Петро Олексійович так і не зміг стати ідеологом, прапорносцем загального українського спротиву агресії росії. Він залишився на не дуже великій і своєрідній сцені різномасних радикалів, котрі не прийняли Володимира Олександровича.

Його електоральна база, попри відчайдушне і надзвичайно демонстративне волонтерство, не зросла, а зменшилася. Можливо, це пов'язано і з тим, що Порошенко вважає себе гротескним комбінатором. На даному етапі суть політичної комбінації полягає в тому, щоб переконати експрескоманда Валерія Залужного об'єднатися з ним у боротьбі за владу. Забезпечивши собі посаду прем'єр-міністра України. Безпрограшний варіант, але за умови, якщо дійсно наступним президентом України найбільше шансів має військовий. Однак у наших реаліях і це під питанням.

Водночас і влада має свій апетит на Залужного. Нагадаємо, наприкінці минулого року активна громадськість смакувала історію про те, як після відвідин Вашингтона по дорозі до Києва Андрій Єрмак завернув до Лондона. Аби зустрітися із Залужним та, подекуди, запропонувати йому увійти в команду президента Володимира Зеленського. В обмін чи то на посаду спікера, чи навіть

Чи можна буде вважати тверезомислячими політиками тих, котрі балотуватимуться на посаду президента, знаючи, що незабаром потрібно буде підписувати певну угоду з росією? А за цим можуть слідувати дуже швидкі нові оргвисновки.

прем'єр-міністра. І в цей час із Львівської політехніки потекли плітки, що в її стінах готують місце ректора для прем'єр-міністра Дениса Шмигала.

Звісно, Валерій Залужний має потенціал стратега, який тільки-но почав розвивати в собі. Повернення його тепер уже в стратегічну політику України прем'єр-міністром чи міністром оборони могло б позитивно вплинути на лідерство Володимира Зеленського і створити шанс хоча б на якісь зміни, що вже переріли.

Однак Валерій Залужний, окрім оприлюднення веселих картинок із собою, дружиною і талановитими дітьми, про все інше мовчить. Ніби кепкує, незважаючи на те, що соціальні мережі розганяють погрози на його адресу відкрити кримінальні провадження нібито за невдалий початок повномасштабної війни.

Проте коли вибори стартують, це вже не матиме жодного значення. Імовірно, за президентство боротиметься певна кількість молодих, нікому ще не відомих політиків і різномасних героїв. У конкуренції з політичними мас-тодонтами.

На сцену також виходить лідерка

Прихований хаос тяжіння виборчого процесу.

«Батьківщини» Юлія Тимошенко. Найближчим часом ми побачимо й головного радикала, майора чи вже полковника, комбата безпілотної авіації 63-ї механізованої бригади ЗСУ Олега Ляшка.

Що кажуть цифри?

Отже, останні соціологічні заміри зображають певну картину тих, кого готові підтримати українці на наступних виборах президента.

Якби вони відбулися найближчим часом, 36,1% українців проголосували б за колишнього головнокомандувача ЗСУ Валерія Залужного. Про це свідчать результати опитування Socis за грудень 2024 року.

Чинний президент Володимир Зеленський посідає другу позицію в рейтингу з підтримкою 24,3% виборців. Менш ніж 10% респондентів готові віддати голос за колишнього президента Петра Порошенка, такий же показник і в позафракційного народного депутата Дмитра Разумкова.

Децю нижчі відсотки довіри в лідерки партії «Батьківщина» Юлії Тимошенко, волонтера та політичного діяча Сергія Притули, очільника Головного управління розвідки Кирила Бу-

зупинка війни, потім вибори, потім переговори — існує, хоча наразі вона виглядає все ж примарною. Але, здається, США не виключають і план Б — вибори в час війни. Схоже, США визначилися з двома головними стартовими вимогами для переговорів — це невступ до НАТО і вибори.

Вашингтон розуміє, що зараз провести швидкі переговори без виборів, які є вимогою росіян, не вдасться. І в цій грі, котру прийняв Трамп, усе виглядає так, що США вважають, що підписувати переговорні рішення і втілювати їх у життя має новообране керівництво.

Водночас дозволимо собі певні відступи — помітки на полях. Чи можна буде вважати тверезомислячими політиками тих, котрі балотуватимуться на посаду президента, знаючи, що незабаром потрібно буде підписувати певну угоду з росією? А за цим можуть слідувати дуже швидкі нові оргвисновки. Тому за таких умов балотуватися може або абсолютно випадкова людина, або персонаж із проросійського табору, зручний обом — і путіну, і Трампу. Ми чомусь вирішили, що Юрій Бойко зробив фалстарт зі своїми заявами, котрі здійняли певний галас у суспільстві. Хоча це не так. Усе було за планом.

Тож, зважаючи на ці обставини, може, нехай залишається надалі президентом «для підпису» Володимир Зеленський? Адже, якщо правду каже дипломат Дмитро Чекалкін, що після візиту Зеленського в Оман в Україні згорнулися декотрі ракетні програми, то нехай уже й цей підпис ставить. І з того, що проглядається, спершу офіс президента планує провести парламентські вибори, хоч би що там хотів Кіт Келлог.

Отже, вибори стають якоюсь мірою реалістичними з усіма відповідними наслідками для внутрішньої дестабілізації і проблемами з правилами гри. Звісно, нам у результаті виборів потрібен уряд єдності.

«Цього не хоче жодна політична сила. Зрештою, як ніхто не хоче й обговорення переговорних позицій. І всі говоритимуть у категоріях зрад, — вважає політичний аналітик Вадим Денисенко. — Наш головний виклик — стабілізація лінії фронту. Це альфа і омега всього».

Карусель виборів безперервно крутиться не тільки в країнах союзників, а й у диктатур. У росії цього і наступного року очікуються вибори до держдуми й губернаторів. Їхня енергія, незалежно від нашого бажання, затягуватиме Україну у вир політичної боротьби і змагань, у яких ми можемо перемогти і піднятися вище сходами демократії. Або впасти, розбитися на уламки, які знову доведеться склеювати наступним поколінням. ■

Зупинка війни — ідеальна опція

Судячи з усього, нас таки змусять провести вибори якнайшвидше. Ідеальна, з точки зору Вашингтона (хоча насправді сумнівався, бо виборче протистояння тільки розділятиме суспільство, що на руку путіну), опція — при-

Володимир ЦИБУЛЬКО

Поряд з аналізом механізму поширення болісної для військових інформації, яка для багатьох людей в односторонній породжує головне питання «А за що ми воюємо? За те, щоб нам плювали в спину?» — виникає потреба в правовому аналізі і в правовій оцінці дій політиків, особливо дій, які військовими сприймаються як зневага до їхньої самопожертви заради держави. Адже подібне ставлення до людини в односторонній багатьма сприймається ледь не як ставлення рабовласника до раба. Політик, що втручається в дії військ, у самих військах сприймається як злодій, що прийшов забрати собі з військового казана найсмачніші косточки, і військові при цьому не мають права відіграти політику від казана. В перші тижні нападу, в березні 2022 року, ВРУ через прийняття Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» було введено поняття «бойовий імунітет». Він звільняє від кримінальної та адміністративної відповідальності військових за втрати особового складу, бойової техніки чи іншого військового майна під час виконання завдань з оборони України. І це був своєрідний пакт про розподіл взаємних зобов'язань. Між народом і владою. Влада забезпечує народ засобами оборони, не краде і не перешкоджає обороні народом своєї країни, а народ воює без паразитування політиків на війні. Самі ж політики і зруйнували цей пакт. Вони почали брехати і красти. І позбавляти народ доступу до джерел інформації. Що вилилося в припиненні ефірного мовлення трьох патріотичних телеканалів — Прямого, Espresso і 5 Каналу. На що зразу ж влада напоролася на протест посольств Великої сімки. Але оскільки це не вилилося в серйозні рестрикції, то на Банковій вирішили, що до кінця війни вони й справді недоторкані, і можуть творити зі своїм народом будь що, і жодного механізму обмежити деструкцію влади у партнерів не буде, інакше будь які утиски оточення Зеленського будуть подаватися як здача українського спротиву.

Оскільки на травень 2024 року питання Залужного було розв'язане для влади, шляхом відправки останнього послом до Великої Британії, а перед тим — звільненням зі Збройних сил через визнання ВЛК непридатним до військової служби, аби відсікти у війська можливість вимагати повернення Залужного до командування військами. «Суспільно-новини» тоді повідомило: «Указ №309/2024 з'явився на сайті президента 8 травня. «Звільнити генерала Залужного Валерія Федоровича з військової служби у відставку за станом здоров'я з правом носіння військової форми одягу», — йдеться в указі.

8 лютого Зеленський звільнив Залужного з посади головнокомандувача ЗСУ та призначив на це місце генерал-полковника Олександра Сирського, який раніше керував Сухопутними військами».

Так от парадокс — Сирський ще не встиг повністю перебрати справи, як у травні вже стало зрозуміло, що Сирського Банкова однією рукою нібито поглажуватиме, а іншою знищуватиме його репутацію, аби не виростити нового Залужного. І знову ж у процесі нищення репутації Сирського розрахунок робився на те, що військові — люди наказу і захищати себе в медіа не можуть, та й особливо не вміють. І тут можна медіа-активність нардепки Безуглої дослідити на предмет правової відповідальності, зокрема є Стаття 114-1. Перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань

1. Перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період — карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Те саме діяння, яке призвело до загибелі людей або інших тяжких наслідків, — карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років. {Розділ I Особливої частини доповнено статтею 114-1 згідно із Законом № 1183-VII від 08.04.2014}

Тепер звернімося до публікації нардепки Безуглої, зокрема проаналізуємо тексти у ФБ за травень місяця 2024 року. І спробуємо проектувати ці публікації на діючий Кримінальний кодекс:

Публікація 07.05.2024

«У мене немає об'єктивних пояснень відсутності фортифікацій за Авдіївкою на третьому році повномасштабного вторгнення РФ і на одинадцятому — війни. Найближчим часом буду на фронті і прошу щодо максимальної широти спілкування. Триває боротьба не тільки за країну з росіянами, а й за сучасну армію з генеральськими фракціями і пострадянською спотвореною культурою. Фортифікації за Авдіївкою не побудував ні Муженко, ні Хомчак, ні Залужний, ні Сирський. Генерала Ткачука, який на два десятиліття окупував один з ключових військових вузлів країни, не звільнив ні Муженко, ні Хомчак, ні Залужний, ні Сирський. Ці приклади можна продовжити на сотні сторінок. Так, саме зараз менше пишу про те, що відбувається всередині ЗСУ, але жодна моя позиція не змінилася і розкажу дещо вже після поїздки. Не просто розкажу, я борюся в міру моїх можливостей щодня. Тим більше розчаровує слабка позиція Комітет ВРУ з питань національної безпеки, оборони та розвідки щодо нагляду і контролю за сектором».

Правники так формують завдану публікацією шкоду: «Індивід ставить свої особисті інтереси та амбіції вище за суспільні цінності. Її дії завдають шкоди не тільки суспільному єднанню, але й МПС особового складу ЗСУ, послаблюючи віру в керівництво і сприяючи зневірі. Це підірвав внутрішню стійкість армії й довіру в суспільстві.

На додачу до цього звинувачення, що дискредитують військове керівництво, підривають не лише

довіру до армії, але й руйнують фундамент національного єднання. Вони створюють клімат недовіри та розколу, який послаблює суспільство зсередини та робить його вразливим до зовнішніх загроз. У такій ситуації може розвинути глибока суспільна криза, що призведе до серйозного ослаблення обороноздатності держави.

Юридичні наслідки:

Кримінальний кодекс України: стаття 344 — «Втручання у діяльність державного діяча»; стаття 426 — «Зловживання владою або службовим становищем».

Наступна публікація: 10.05.2024

«Повернулася з фронту. Новий керівник фронтом генерал Содоля — злочинець. Сирський дозволив йому поставити «своїх»: Галушкіна, Соколова, Луценка. Не за навиками, а за належністю до генеральської фракції Содолі. Галушкін завалив оборону Харківщини. Добилася його заміни. Тепер тут Драпатий. Після цього Содоль намагався мене блокувати по всьому фронту. Соколов має кримінальне провадження по Чонгару і зараз відповідальний за ділянку фронту. Луценко пропустив прорив Очеретиного на Покровськ і не покараний.

Жоден генерал не покараний ні при Залужному, ні при Сирському. Вони «спливають» знову і знову. Нічого не помінялося. Генеральські фракції продовжують гробити наше майбутнє.

І Сирський — частина процесу. Він не може вийти за рамки. Я бачу спроби, але. Але! Прошу і закликаю зараз бригади триматися. Ви знаєте, як воювати, ви вмієте. Подолаємо. І внутрішню армію гниль, і росіян. Зараз гартується історія. Втримайте. Не мовчати. Тільки факти. Олександр Станіславовичу, last call. P.S. Коментарів під цим постом не буде».

Правники наступним чином описують завдану шкоду: «Фактично це оперативне розкриття інформації про кадрові ротації (перестановки) серед керівного складу ЗСУ, що полегшує ворогу в оцінці наших дій. Об'єкт фактично розкриває поіменно керівний склад угруповань із зазначенням прізвищ, що надає змогу ворогу спростити оцінку наших військ під час опрацювання військових операцій. Зазначене оцінюється як крок на розкол суспільства, адже некомпетентна критика відволікає увагу суспільства від загальної мети, спричиняє сумніви в ефективності оборони та послаблює національну єдність. На додачу до цього це призводить до зниження морального духу, бо публічна критика керівництва підриває бойовий дух солдатів, створюючи невизначеність та сумніви серед особового складу, що ускладнює виконання бойових завдань.

Ці маніпуляції можуть також порушувати Конституцію України, яка гарантує єдність і територіальну цілісність держави та захист прав громадян під час воєнного стану.

Юридичні наслідки

Подібні дії можуть підпадати під статті Кримінального кодексу України, зокрема стаття 111-1 «Колaboraційна діяльність», а також стаття 109 «Дії, спрямовані на захоплення державної влади», якщо вони умисно дестабілізують суспільство. Стаття 17 Конституції України також регламентує захист держави як обов'язок громадян.

Наступна публікація 22.05.2024

«Про «нічого не змінилося» і генеральські каси. Що ж, Сирський, Головнокомандувач ЗСУ України не відреагував на мої непублічні звернення та вкотре проігнорував критичні проблеми. Я чесно намагалася працювати з ним кілька місяців, страждаючи від побаченого все більше. Знайомтесь, далі буде. Зліва направо — Баргилевич, Пав-

КНИЖКА В ГАЗЕТІ

Зрада з-під купола

Беззаконня — це завжди поразка

Українські воїни героїчно захищають наш народ і нашу незалежність.

Хто захистить самих героїв від нападок і маніпуляцій політиків?

Фото з сайту pravda.com.ua.

люк, Сирський, Содоль. Генеральська фракція, що прямо зараз знищує наші шанси на зміни та перемогу. Звісно, тут не всі. Пафос совка і знецінення людського життя. Перші штрихи:

— Баргилевич — Начальник Генерального штабу. Бюрократія збільшилась вдвічі. Закриття IT-підрозділів. Лобізм старих обладунків. Мінйон Сирського. Знищення ТРО.

— Павлюк — командувач Сухопутних військ. Просто мінйон із схильністю до нервових зривів на підлеглих. Практично відсутність підготовки людей перед відправкою в бригади. Намагання створити якомога більше нових бригад, аби пристроїти штаби, більше штабів, а не вчити піхоту і давати на поповнення. Ще штаби! Імітація бурної (орфографія Безуглої) збережена. — **Ред.** діяльності — наше все.

— Сирський — Головом ЗСУ, приховування правди, розрив підрозділів, ручний контроль, російська жорстокість і випалювання всіх конкурентів та креативних у війську. Зміна комбригів і комбатів так швидко, що вони не встигають познайомитися з підрозділом, а вже винні. Знищення десантників прямо зараз, аби перетворити в сухопутні війська і ще багато-багато іншого, а також усе те, що у всіх його мінйонів, бо авторитаризм рішення ГК зашкалює, і все в ЗСУ — це зараз обличчя Сирського.

— Содоль — керівник фронту з лютого 2024. Кулуарний «м'ясник», який приховує все, що треба любуемо (орфографія збережена) начальнику. Непідготовлена Харківщина, Авдіївка (дуже довго відповідав за цей напрямок у Залужного до, а тепер відповідає в рамках майже всього фронту, корисний генерал для Головного).

Що робити? Добиватися, щоб ці всі касти пішли і вже ніколи не приймали ключові рішення. Вирвати з їхніх лап ЗСУ. Далі тільки нове покоління. Хто виріс у війну з 2014. Без московських училищ і зірочок часів Януковича. Досить.

2014 рік не призвів до перебудови штабів ЗСУ, 2022 рік не призвів до перебудови штабів ЗСУ, якщо 2024 не призведе — нам кінець. Буду боритися і борюся за вас безкомпромісно, щодня. Бо це за життя, перемогу і майбутнє. Не можу допустити такого знецінення жертви усіх неімовірних військових, усіх цивільних, які одягли військову форму і повірили в ЗСУ. ЗСУ не може залишатись кривим дзеркалом!»

Правники описують завдану шкоду подібно до попередніх прикладів.

Юридичні наслідки

Подібні дії можуть підпадати під статті Кримінального кодексу України, зокрема стаття 111-1 «Колaboraційна діяльність», а також стаття 109 «Дії, спрямовані на захоплення державної влади», якщо вони умисно дестабілізують суспільство.

Наступна публікація: 23.05.2024

«Поділ та адмінресурс. Продовження. Нагадую, Юрій Содоль — керівник українським фронтом, поставлений Сирським, що вже призвело і призводить до кожної години (!) знаходження його на посаді до катастрофічних наслідків. Дистильований приклад генерала-«м'ясника». Прикро за Ігора Гордійчука, але треба розуміти, що система військової освіти не реформована від слова зовсім. На навчання в абсолютній більшості потрапля-

ють, аби позбутися, або хто «порішав». Потім входять нові «генерали з першим факультетом». Це не змінилося в 2022-му: ні терміни, ні програми, ні викладацький склад, ні відбір. І трагедія в тому, що зараз у 2024-му ми маємо вже нових-старих випускників цієї системи. Прямо зараз історія з курсантом львівської академії сухопутних військ отримала продовження: курсанта, який викрив чергове зловживання в академії, знімають із навчання і відправляють до штурмової бригади. Але керівник академії генерал Ткачук уже два десятиліття веде своє феодальне існування, і його ніхто не змінює. І він друг Сирського, Залужного, Хомчака, Муженка. Цей генералітет убиває наше майбутнє».

Правники описують завдану шкоду аналогічно до попередніх прикладів.

Наступна публікація: 24.05.2024

«Давайте прямо. Я зараз бачу, як вища військова машина карає всіх, хто про це говорить, але правда, ось вона: Ні Головнокомандувач ЗСУ Залужний, ні Сирський не підготували укріплення на Харківщині. Крапка. На кордоні укріплення просто не було, а те, що було побудовано в тилу військової адміністрації, створювалося за наданнями ГШ ЗСУ радянськими методиками часів Другої світової війни або ж взагалі хаотично, за завищеними цінами та було порожнім. Тобто, генерали не розмістили там військової оборони без бойового досвіду. Існування мінімальне, аби ніжки свої не пошкодили.

При цьому, під керівництвом Головного Залужного Сирський відповідав за Харківщину як командувач ОСУВ «Хортиця» з літа 2022 року. Парадокс: він звільняв Харківщину, і це була дуже успішна операція, авторський проект, але після звільнення не подбав про укріплення кордону та сталість оборони. На жаль, Залужний зі своєї висоти взагалі не вникав у такі деталі. Він не виїжджав, не перевіряв і не контролював узагалі, а Сирський... Чесно кажучи, я не можу зрозуміти їхню логіку. Це байдужість, чванство чи робота на ворога? Але який у нас генералітет у переважній більшості. Потрібно молоді в управління армією. Прямо зараз. Це криза. Бригадам, тримайтеся! P.S. Нагадую, Содоль досі на посаді. О реакції».

Правники описують завдану шкоду аналогічно до попередніх прикладів.

Вчитайтесь в текст уважніше! Дикість звинувачень просто зашкальна: «На кордоні укріплення просто не було, а те, що було побудовано в тилу військовою адміністрацією, створювалося за наданнями ГШ ЗСУ радянськими методиками часів Другої світової війни або ж взагалі хаотично, за завищеними цінами та було порожнім».

Тобто, член Комітету ВР з питань нацбезпеки несе відверту брехню про Генштаб, нібито він встановлює тарифи для підрозділів на будівництво фортифікацій. Безугла добре знає, що цивільні підрядники з орбіти харківського голови ОВА Синегубова розпиляли на фортифікаціях 20 млрд. грн. Медіа з перших днів кричали про завищені ціни на кругляк для окопів, але Безугла всю провину за злодійство чиновників перекладає на військових. У принципі ці публікації з правовими оцінками мали б уже давно бути на столі у слідчих органів, але поки що честь військовиків доводиться захищати лише добрим словом. ■

Олександр СКРИПНИК, дослідник історії спецслужб

РОЗСЕКРЕЧЕНІ ДОКУМЕНТИ

Дивний епістолярій

Деякі листи, які Микола Тобілевич надсилав із Праги до Києва батькові, Миколі Садовському, були зашифровані

«ДПУ УСРР тов. Балицькому
За справою «Артист»
Співставлення низки відомостей, наявних в ІНО ОДПУ стосовно артиста Садовського, дає змогу зробити висновок, що він є якоюсь ланкою зв'язку невиявленої поки що закордонної організації з Україною.

Відомий вам лист Тобілевича до свого батька був нами одержаний випадковою лінією, яка потребує перевірки...

Розшифрований текст листа Тобілевича, якщо він відповідає дійсності, без сумніву, має великий інтерес. (За наведеними нами довідками, він був зашифрований простим шифром, який легко піддався розшифруванню). У зв'язку з цим набуває особливого значення розробка Тобілевича за кордоном...

Водночас жодних заходів оперативного характеру за справою «Артист» без погодження з ІНО ОДПУ прохання не здійснювати.

Заст. нач. ІНО ОДПУ Артузов».

Цей лист, який надійшов до Харкова, столиці тодішньої УСРР, із Москви, з Іноземного відділу Об'єднаного державного політичного управління (ІНО ОДПУ) СРСР, датований 1931 роком. Саме тоді була заведена справа «Артист» на Миколу Карповича Садовського (справжнє прізвище Тобілевич), корифея українського театру, режисера, актора, письменника, перекладача, громадського діяча.

Як свідчать архівні документи, справу було заведено в Москві. Основна оперативна розробка здійснювалася з позицій резидентури ОДПУ СРСР у Празі. Відтак і застереження про те, щоб жодних заходів без погодження з Москвою не проводили, було не випадковим. Підпис під документом Артура Артузова свідчив про те, що розробці надавали важливого значення. Адже Артузов на той час уже був відомий як керівник чекістських операцій «Трест» і «Синдикат». З ним узгоджувалися і заходи стосовно проникнення в близьке оточення Павла Скоропадського за кордоном та багато інших.

Матеріали справи накопичувалися в центральному апараті ОДПУ. До Києва надсилали лише окремі вказівки, ставили певні завдання, давали дозвіл на проведення деяких заходів. Тож наявні документи не дають змоги скласти цілісну картину. Водночас навіть ті, що знайдені в архівних фондах СЗРУ, засвідчують: Микола Садовський так само, як і багато інших українських діячів культури і мистецтва, перебував у полі зору органів ДПУ. Лише похилий вік, хвороби та деякі інші обставини врятували його від репресій.

Загалом події складалися так, що колоритну постать Миколи Садовського не могли оминати своєю увагою чекісти. Він був доволі відомим і популярним в українських

колах. Разом із рідними братами і сестрою творив історію українського театру з Іваном Карпенком-Карим, Панасом Саксаганським, Марією Садовською-Барілотті. З Марією Заньковецькою, з якою вбудовував непрості сімейні стосунки, організував у Києві перший стаціонарний український професійний театр.

Він радісно зустрів проголошення Української Народної Республіки. У той період працював головним уповноваженим у справах організації народних театрів для фронту і тилу на території УНР. Зі своїм театром виконував роль вершників, які зустрічали Симона Петлюру на Софійському майдані. Був порядником святкового дійства під час оголошення Акта злуки українських земель у Києві 22 січня 1919 року, відповідав за розміщення делегації з інших міст та з-за кордону, які приїздили тоді до столиці. Пізніше емігрував з урядом і Армією УНР до Вінниці, Кам'янця-Подільського і за кордон. У 1921 році очолював театр товариства «Просвіта» в Ужгороді. Там зустрівся зі своїм сином, Миколою Миколайовичем Тобілевичем, на той час старшиною Армії УНР. Разом виїхали до Чехословаччини.

За кордоном М. Садовський намагався зібрати театральну трупу, щоб ставити українські вистави, організувати гастролі, але далеко не все вдавалося. А син Микола занурився у політичну діяльність. Ще в роки національно-визвольної боротьби за незалежність України він за Гетьманату служив молодшим старшиною кінного дивізіону при Головному управлінні Генерального штабу Української держави. У період Директорії командував сотнею Лубенського кінного полку, обіймав інші посади у війську. Потім — перебування у таборі для інтернованих вояків української армії в польському місті Каліш, участь у Другому Зимовому поході Армії УНР, отримання чину підполковника, навчання на філософському факультеті Карлового університету в Празі, здобуття наукового ступеня доктора філософії. Тоді ж М. Тобілевич став співзасновником і головою громадсько-політичної організації «Легія українських націоналістів», пізніше — членом ОУН.

Саме через таку активну політичну діяльність і намір продовжувати боротьбу за відновлення незалежності України М. Тобілевич потрапив у поле зору працівників резидентури ОДПУ СРСР у Празі. Інформація, яку надсилали до Москви, свідчила, що він є доволі небезпечною особою для радянської влади. Йшлося про те, що він «веде розвідувальну роботу для чехів, французів і поляків», які при цьому діють проти більшовиків. Крім цього, «встановив зв'язок з англійським майором — представником «Інтелліженс Сервіс», а ще — що він нібито увійшов до «Легії українських націоналістів» «з розвідувальною метою за за-

вданням петлюрівців» і водночас був агентом німецької розвідки. Навішуння таких ярликів було нормою у тогочасній чекістській практиці.

Інтерес до М. Тобілевича посилювався після того, як із-за кордону повідомили, що він контактував з генерал-полковником Армії УНР, командувачем військами у Першому Зимовому поході Михайлом Омеляновичем-Павленком, колишнім повстанським отаманом Фотієм Мелешком, а також учасниками І конгресу українських націоналістів Теофілом Пасічником-Тарнавським та Миколою Сціборським, які були членами «Легії українських націоналістів». Останні двоє у 1929 році стали засновниками і першими членами новоствореної ОУН. Із перших днів до організації долучився і М. Тобілевич. Його фото чекісти могли отримати з групової світлини провідних членів «Легії».

Розгадувати такий заплутаний ребус узялося керівництво ОДПУ.

Як свідчать архівні документи, періодично з Москви до Харкова і Києва надсилали запити з проханням перевірити певних осіб, які проходили за справою, зібрати на них інформацію. Зокрема, вивчали батька Теофіла Пасічника-Тарнавського. Взялися й за самого Миколу Садовського, який довго не витримав у еміграції і повернувся на батьківщину. В одній із довідок, адресованих голові ДПУ УСРР Всеволоду Балицькому, зазначено:

«У процесі розробки відомого Вам петлюрівця Тобілевича нами встановлено:

1. Батько Тобілевича, артист Садовський Микола Карпович, під час свого перебування в ЧСР показав себе як затятий націоналіст-петлюрівець. Мету переїзду до України сам Садовський пояснює як необхідність створення національного театру в Україні на противагу театру інтернаціональному. У ніч напередодні від'їзду Садовського до СРСР в готелі «Монополь» зібралися для проведення відомі петлюрівці, які перебували в Празі. Лунали промови, співали «Ще не вмерла Україна» та ін. Садовський пообіцяв присутнім «високо тримати давній славетний прапор».

Далі в документі висловлювалося припущення, що М. Садовський зв'язаний зі Спілкою визволення України. Також ішлося про листування батька з сином.

Підозра у причетності до СБУ — вигаданої чекістами антирадянської організації — серед української наукової, культурної інтелігенції та церковних діячів могла спричинити доволі тяжкі наслідки для М. Садовського. Але далі голосливих припущень справа не дійшла. А ось за листування вчепилися й поставили на контроль. Із листів дізналися про його невдоволення рішенням повернутися в Україну і про те, що радянська вла-

да йому не подобається.

У якийсь момент листи від сина перестали надходити, хоча Микола Тобілевич не припиняв писати. І тоді він, напевне, щось запідозрив і дав батькові для листування адресу своєї знайомої чешки. А потім ще й вдався до шифрування своїх послань. Зрештою, одне з таких перехопили чекісти. Усе це за сукупністю могло затягнути на звинувачення у шпигунстві. У тій самій довідці ОДПУ про це так і зазначалося: «Усі наявні в ІНО ОДПУ матеріали за цією справою свідчать про те, що ця розробка пов'язана з якоюсь розвід. лінією».

На докладніше вивчення М. Садовського і кола його знайомих спрямували Київський оперативний сектор ДПУ УСРР. Водночас у червні 1931 року іноземне відділення ДПУ УСРР спланувало операцію з підведення до нього агента. У подальшому агента мали намір вивести за кордон, до Праги, для впровадження в оточення М. Тобілевича. Ось як це описано в документі:

«Чорновий план підстави такий: агент у віці 27-29 років (раніше з Садовським не знайомий), який має зв'язки серед пошівністичному налаштованої київської студентської молоді, поширює в середовищі невеликої групи молоді думку про необхідність матеріальної допомоги «корифею» укр. сцени Садовському, який бідує. Із «збіраною» відповідною сумою грошей, 120-150 руб., агент їде до Садовського і дає йому ці гроші від імені групи його «шанувальників».

Після знайомства з Садовським агент зближується з ним. Через певний час агента «виключають» із вишу як соціально чужий елемент. Як «незадоволений правдою» і маючи намір продовжувати освіту, він вирішує податися за кордон, до Чехії. Для цього звертається до Садовського з проханням дати йому рекомендаційні листи до його знайомих у Чехії».

Таким знайомим, за задумом, мав стати син, Микола Тобілевич. Але ні в театрі, ні вдома зустрітися з М. Садовським у той період уже не було змоги. Київський оперативний сектор ДПУ УСРР з цього приводу повідомляв:

«Садовський М. К. мешкає дуже усамітно на дачі під Києвом. Наявні у нашому розпорядженні агентурні

відомості свідчать про те, що упродовж останнього часу Садовського ніхто з його знайомих не відвідує через віддаленість його дачі від Києва, з одного боку, а з іншого, нібито через те, що він живе з безробітною артисткою Гаріною Чаус Валентиною Іванівною, яка прагне нікого до Садовського не підпускати й очікує його смерті, щоб їй дісталася в спадок усе його майно...

Садовський через похилий вік (74 роки) останнім часом часто хворіє і лежить у ліжку, почав глухнути й забуватися...

З урахуванням викладеного ми вважаємо, що нині до Садовського підставити агента для направлення за кордон... не вдасться. Садовський на написання листа не піде».

Після тих подій Микола Садовський прожив недовго.

Помер 7 лютого 1933 року і був похований на Байковому кладовищі. Йому пощастило, що репресивна машина сталінських каральних органів, яка тоді лише набирала оберти, не встигла кинути його у свої жорна, як це сталося з Лесем Курбасом, Гнатом Хоткевичем та іншими.

Про подальшу оперативну розробку сина відомостей не знайдено. Очевидно, цим продовжували займатися з позицій резидентури ОДПУ СРСР у Празі. З відкритих джерел відомо, що Микола Тобілевич із початком радянсько-німецької війни у складі похідної групи ОУН-М дістався Києва, разом з іншими українськими діячами організував роботу Київської міської «Просвіти», займався пробудженням самосвідомості українців, просвітництвом, виданням листівок, брошур, роботою українознавчих студій. Через утиски з боку німецької окупаційної влади організація припинила існування. Невдовзі М. Тобілевич виїхав з Києва і подався на Захід. Після Другої світової війни мешкав у Чехословаччині, продовжував працювати та публікуватися в еміграційних виданнях.

Помер 18 грудня 1963 року в Празі. Похований на Ольшанському цвинтарі. На його надгробку вибито: «Niki Tobilevic». Син М. К. Садовського».

Докладніше з архівними документами можна ознайомитися на сайті Служби зовнішньої розвідки України (www.szru.gov.ua).

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Харків

За квітами, що вже увібралися в пух, видніються руїни харківської багатопверхівки. «Життя швидкоплинне» — назвав цю світліну в своїй книзі «Тінь війни» журналіст, фотохудожник і поет Леонід Логвиненко, підкресливши крихкість реальності, яка нас оточує. Подібні кадри фактично безцінні, оскільки назавжди фіксують усталені образи, що тепер легко змінюють форму або взагалі зникають. Один приліт — і матерія розлітається в пил, лишаючи на знімках свою колишню присутність.

За десять років пролонгованої трагедії автор створив уже сім друкованих фотоальбомів з воєнними світлинами і готує до друку восьмий. У кожній книзі професійні фотознімки прокоментовано віршами або есе, написаними після пережитого в місцях, де картинка світу вже ніколи не матиме первинного вигляду. Бути прямим свідком війни — не проста робота, навіть коли ти бачиш її через об'єктив фотоапарата, а не гарматний приціл.

«Файл, підписаний фразою «Як умру», містично не завантажувався»

У ніч із 23-го на 24 лютого Леонід Логвиненко разом із фронтменом гурту «Папа Карло» Василем Рябком записував музичну «присвяту» оркам, посилячись на безсмертний твір Тараса Шевченка. «Щоб лани широкополі і Дніпро, і кручі, — співали гарячково хлопці, — стали вам посеред горла, москалі «і...чі».

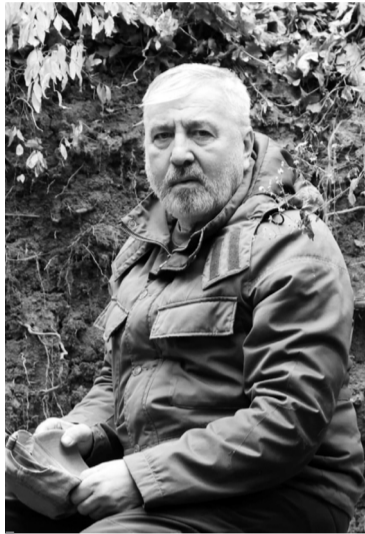
Коли запис був готовий, його спробували «зберегти» в комп'ютерній пам'яті. Але файл, підписаний фразою «Як умру», містично не завантажувався. Роботу вдалося завершити лише після того, як фатальну назву замінили на класичний «Заповіт». Ця передвоєнна пісня й зараз користується популярністю, бо за кілька годин до повномасштабної інтервенції лунала як душевний спротив біснுவатій навалі.

Після короткого сну почувся вибух, підтвердивши найстрашніші прогнози. Леонід узяв сумку з фотоапаратом і пішов від свого будинку полем у бік Циркунів, де строковики 92-ї бригади Нацгвардії ціною власного життя зупиняли нашіста кацапів на Харків. Так журналістська військова робота, яка у нього почалася ще з Революції гідності, перейшла у більш гарячу фазу.

Сьогодні знімки Леоніда Логвиненка мають широку фронтву географію — Слов'янськ, Дебальцеве, Широкине, Щастя, Станиця Луганська, шахта «Бутівка», Лиман, Покровськ, фактично вся лінія фронту Харківщини. Побачене, написане і сфотогографоване вперше увійшло до книги «Місячна соната війни», що побачила світ у 2015 році. Завдяки цій роботі Леонід став лауреатом Міжнародної премії Фонду Волянник-Швабінських фундації Українського вільного університету в Нью-Йорку.

Потім вийшли друком «Харківський майдан», «Танго білих лисиць» і трилогія «Тіні війни». У свою чергу «Поклик срібного вовка» і «Тінь війни» — книжні новинки, адже розповідають про події останніх трьох років нашої війни.

Але робота триває далі. Наступна книга автора матиме назву «Мара». У ній він розповість про хлопців з батальйону безпілотних систем 66-ї бригади ЗСУ, з якими познайомився неподалік лінії фронту. Ліцарі дронів на чолі з «Королем Артуром» (позивний командира підрозділу FPV-дронів) очисили рідну землю від орків з професійною методичністю, вдосконалюючи постійно свою бойову майстерність. Ніхто з них до війни не був професійним військовим, але доля склалася так, що довелося брати до рук БПЛА. Усі молоді, сильні, цілеспрямовані. Здавалося, все

Леонід Логвиненко, який уже десять років фотографує війну.

життя попереду. Але цих хлопців більше немає...

Коли дивився на фото «Короля Артура» — молодого красивого воїна з веселинкою у погляді, мимоволі пригадується світлина «Життя швидкоплинне» з книги «Тінь війни». Усе дійсно минає, але чомусь так завчасно й до болю несправедливо...

Про крихкість життя нагадують і фоторепортажі, які Леонід підготував наприкінці лютого і в перший день весни 2022 року в тепер уже зруйнованій будівлі Харківської ОВА. На одних світлинах добровольців серед чиновницьких кабінетів роздають зброю для оборони міста. А на інших вже лежать закривавлені тіла хлопців, які не встигли стати героями. Приліт ракети по цьому будинку, що стався 1 березня, остаточно розвіяв ілюзії з приводу швидкого закінчення війни.

«Я якраз ночував неподалік, на вулиці Лермонтовській, і як тільки почув вибух, одразу побіг на звук, — пригадує Леонід. — Від бігу в мене сповзла з плеча сумка. Дивлюся, розбився фільтр на об'єктиві. На ходу міняю й біжу далі. І ось бачу, як із ХОВА виносять тих, хто готувався захищати Україну. Їх покладали біля знаменитого намету «Все для перемоги», який на майдані Свободи стояв з часів Революції гідності».

Цю світліну автор доповнив віршем «Крик», який починається такими рядками: «Я кричав, я знову кричав увні. Напевне, в цей час мені снились північні потвори. Як пташка замерзла, бився мій крик у вікні, завішеному на ніч наглухо чорною шторою».

А на іншій світлинці рветься з душі німий крик батька, який уперше відвідав місце загибелі свого сина Якова. Фото бійця з позивним «Яша» теж поруч. Молодий чоловік через бінокль спостерігає за ворогом, що нескінченно атакував Ізюм. Для його батька позиція наших захисників в районі місцевої телевежі назавжди пектиме болем. Саме тут його сина востаннє бачили живим.

■ МИСТЕЦТВО СЕНСІВ

Леонід Логвиненко: «Я давно на цій війні»

Фронтві кадри фотохудожника, озвучені у книгах його ж віршами, фахівці називають новим явищем в українській літературі

Батальйон безпілотних систем відправляє окупантам дрон з підвішеними бомбами.

«Казали, що там орків мало, а виявився цілий батальйон»

З фотопортретів Леоніда, створених неподалік «нуля», дивляться часто втомлені, обвітрені бійці, у поглядах яких закарбувалася війна. Кожна світлина — окрема історія, яка автору служить сюжетом до газетних есе. Героєм одного з них став борець із позивним «Льова», який, будучи офіцером поліції, погодився командувати ротою в армійському званні старшого сержанта.

«Ми з ним познайомилися у 2022 році на деокупованій Балаклійщині, — пригадує Леонід. — Я готував матеріал про те, як селяни самі розмінують поля і сіють пшеницю. «Льова» просив надрукувати статтю через місяць, коли вони вийдуть із села. Але невдовзі хлопців послали на Малу Гусарівку, бо розвідка доповіла, що там орків мало. Коли ж пішли, то нарвалися на цілий батальйон і танки. Кілька бійців загинуло в нерівному бою, а «Льова» отримав дуже тяжкі поранення. Підлікувавшись, знову пішов на фронт. Зараз воює під Вовчанськом. Ходили чутки, що дав хабара, аби знову стати у стрій».

І ще одна історія. Якось навесні Леоніду дозволили зняти репортаж на мінометних позиціях, навколо яких уже все вигоріло або стоїть обпалене. Окрім розмови з бійцями, хотів передати через світліни момент відродження природи у місцях, де безбожно гарцює війна. Коли роботу було завершено, рушили до автівки, яку покинули за 500 метрів від окопів. Але тут почався страшенний обстріл.

«Відчуття загалом дуже моторошне, оскільки в лісі ти не розумієш, звідки долинає звук, — каже Леонід. — Я присів з одного боку дерева, а хлопці порадили зайти з іншого. Вони вже досвідчені і знають, звідкі-

ля прилітають міни та як далеко розлітаються осколки. Коли дивився на подібний сюжет у кіно, то ніби бабахає — і нічого. Але вибух у реальності завжди чується, як поруч».

До автомобіля довелося бігти піском, тому, падаючи, загубив кришечку, що захищає об'єктив від сонця. Мінометники, з якими познайомився на позиціях, знайшли пропажу й переслали Новою поштою. «Я казав їм: «Не треба, хлопці», — пригадує Леонід. — Але там така традиція: якщо ти до них приїхав, то вже стаєш їм братом, близькою людиною».

Є в альбомах фотохудожника і знімки знищених окупантів. Скажімо, один з них лежить просто неба, усипаний пилом війни. Його шия перемотана широкою георгіївською стрічкою й беззвучно передає вкарбовану в його мозок кремлівську пропаганду. Від цього немає ліків, тому покійник викликає не співчуття, а огиду.

«Чи змінила тебе війна?» — запитую в Леоніда, бо до війни він був глибоко віруючою людиною і доклав немало зусиль для того, аби в Харкові з'явилася перша українська церква. «Не знаю, — відповідає він. — Я дуже давно на цій війні. Ти просто там є — і все. Не хочу я їхньої смерті, але коли ти щочесно засинаєш із думкою — це вже все чи далі щось буде, — то реакція на зло поступово змінюється. Була б моя воля, то вивів би всіх белгородців за межі міста і змусив би дивитися на те, як на їхніх очах КАБІ «розфігачують» житлові квартали. Тобто змусив би побачити те, що весь час бачать харків'яни».

КАБІ на Харків прилітають в основному з Белгорода, незважаючи на те, що до війни мешканці цього міста масово приїздили сюди за більш смачною і якісною, ніж в РФ, провізєю. Пам'ять у москалів коротка.

«І пісні, й слово рано ще німіль»

Книги, які одночасно поєднують фотографії, вірші та есе автора, доктор філологічних наук, професорка Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди Наталія Левченко, назвала новим явищем у сучасній українській літературі.

«Творчість Леоніда Логвиненка заснована на реальних подіях російсько-української війни, учасником і свідком яких він є, — написала вона у передмові до книги «Поклик срібного вовка». — У всіх його творах цього періоду немає жодних вигаданих, штучно створених історій, персонажів чи візуальних образів, що мають форму фотографій». На думку пані Наталії, такий підхід письменника-фотомигця є новим, але не випадковим для доби планшета і ноутбука.

«На рівні поєднання метафори світлин, до яких привчений сучасний українець, з метафорою поетичного рядка уможливорюється декодування закладених у новому інтермедіальному витворі мистецтва сенсів, — вважає експертка. — Це новаторський авторський крок у художній творчості. Поза сумнівом, на такому рівні, в такому форматі в українській літературі цього не робив ніхто».

Міжтекстова стратегія автора вибудовується на посиленій увазі до внутрішнього світу людини у воєнній кризовій ситуації, де тісно переплітаються чуттєва сфера особистості з невичерпною силою життя і трагічною красою смерті».

У книзі «Поклик срібного вовка» є, без сумніву, і пророчі рядки. «Коли часів урветься тятива і здійметься ураз зоря кривава, тоді у муках скорчиться москва — стара блудниця в образі держави».

Саме так і буде. ■

Анатолій СИГАЛОВ

Сергій Єфремов як «злочинець №1»

1927 року більшовики готувалися урочисто відзначити десяти роковини Жовтня. Напередодні одне з українських видавств звернулося до віцепрезидента Всеукраїнської академії наук Сергія Єфремова з проханням написати статтю до свят. Що ж, Сергій Олександрович не відмовив редакції й передав для публікації матеріал такого змісту:

«Безглузді заходи безтямних людей із величезними претензіями, з хлестаковською психікою, з одвагою безнадійних неуків, із розпачливою сміливістю, з нестримною, хоча й вбогою фантазією — ці заходи вже даються визнаки. Нема жодного сумніву, ще трохи — небагато минує часу, як ці люди зруйнують усе, що тільки підлягає руйнації, і тоді одійдуть, звідки й виринули, тобто в належну їм безвість. Тільки поправляти, що вони напсували і ще напсують, буде надзвичайно важко».

Сергій Єфремов розумів, що цей відвертий антибільшовицький пасаж ніколи й ніде не буде надрукований, і сподівався, що видавець поверне йому крамольну статтю. Але так не сталося — стаття в її повному викладі потрапила на стіл голови Державного політичного управління (ДПУ) УСРР Всеволода Балицького, а той як член колегії ОГПУ привіз її в Москву і передав «по інстанціях». Коли головний чекіст СРСР Генріх Ягода натякнув на статтю Сталіну, той зажадав особисто ознайомитися з нею й отримав її в перекладі російською.

Прочитавши статтю Єфремова і раз, і другий, Сталін замислився: український робітничий клас зайнятий на спорудженні таких гігантів, як Дніпрогес, Харківський тракторний, металургійних заводів Придніпров'я, українські колгоспники й селяни-одноосібники працюють з останніх сил, аби засипати добіре українське зерно у засіки держави, розташовані далеко за межами України... Щодо ж інтелігенції, то вона, як він, Сталін, і передбачав, плете змови, аби скинути ненависну їй радянську владу. На це він і вказує в шифрованій телеграмі на ім'я першого секретаря ЦК КП(б) України Станіслава Косіора:

«Вимагаємо від Вас мобілізувати всіх партійців, усі здорові політичні сили на рішучу відсіч зрадникам і ренегатам, які засіли в найвищих органах України, а Єфремов, як це стало очевидним, стоїть на вершині махрової антирадянщини».

Так було покладено початок всеукраїнському цькуванню опального академіка. Першим, як і годиться, відгукнувся той же Косіор: 21 вересня 1928 року, скликавши спеціальну нараду українського політбюро, він проголосив коротку промову, в якій спирався на доноси такого одіозного діяча, як Панас Любченко. На підставі доповіді Косіора політбюро ЦК КП(б)У ухвалило рішення:

1. У зв'язку зі статтею Єфремова підняти громадську думку проти контрреволюційної діяльності академіка Єфремова.

2. Відзначити, що стаття

академіка Єфремова спрямована проти політики Радянської України і є відкритим контрреволюційним виступом.

3. Доручити нашій пресі підняти громадську думку проти контрреволюційної діяльності Єфремова і дискредитувати його в очах широких мас української інтелігенції.

Та Сергій Олександрович виявився міцним горішком: відгукуючись на нищівну критику, він пише у львівській газеті «Діло» (орган Українського національно-демократичного об'єднання): «В газеті «Більшовик України» надруковано промову Косіора на партійній конференції. Часто згадує мене, та ще як згадує, навіть мою розмову з Любченком — давно, колишню розмову переказує. Правда, з того переказу я не впізнав своїх слів: брехня від першого і до останнього слова. Очевидно, Любченко сфабрикував те, що йому здавалося кращим, а може, й від себе Косіор долевав. Ту розмову записав зараз же, та й тепер добре пам'ятаю, що я говорив і чого не говорив».

Далі — черговий удар: за результатами доповіді наркома освіти УСРР Миколи Скрипника, з якою той виступив на загальних зборах Всеукраїнської академії наук, президія ВУАН ухвалила рішення — «усунути Єфремова С. О. від усякої адміністративної та організаційної роботи в органах ВУАН».

Для Сергія Олександровича то був найбільшій удар, але знову взяли гору його бійцівські якості. В газеті «Діло» він зазначає: «Зняття мене з посад секретаря Відділу та з усяких комісій: статутної, господарчої, ювілейної і т. ін. для мене не мінус, а плюс. Обирають вони силу часу, а все без потреби, і мені це, власне, на руку. Підлішого часу не було й не буде, що ж, лишається пити отруйний келих до дна».

Раптом вдарило на сполох літературне об'єднання «Жовтень» — предтеча Спілки письменників УСРР. Там пригадали і навіть видрукували заново думку про сучасний стан української літератури завідувача історико-філософського відділу ВУАН, керівника низки історико-літературних товариств, автора трьох тисяч наукових праць і фундаментальної «Історії українського письменства» — того ж таки Єфремова — того ж таки Єфремова.

Це змушує Єфремова розтлумачити «червоним літераторам» із «Жовтня»: «Не слід забувати, що Україна є не лише «південь СРСР», не можна, неприпустимо забувати, що вона є Україна. Ліквідація «провінційного становища» нашої мови, нашої літератури, нашої культури взагалі буде наслідком забезпечення Україні нестримного розвитку її все ще не розкритого потенціалу».

І не знав не відважний Сергій Олександрович Єфремов, що все найгірше — попереду...

■ ЩОБ ПАМ'ЯТАЛИ

СВУ як плід

Вигадана чекістами у 1930 році організація «Спілка визволення України» стала приводом для арешту, засудження і подальшого знищення 45 представників української інтелігенції

Фарс у Харківській опері

У січні 1930 року Сталін виголосив чергову «геніальну» промову, в якій наголосив, що СРСР оточений ворогами, а всередині країни підняли голови шкідники й диверсанти, і є вони не лише на об'єктах промисловості, а навіть у науці, культурі.

По країні прокотилася широка хвиля інспірованих Сталіним судових процесів, які торкалися тільки Москви та Ленінграда. Поява у хворобливій уяві Сталіна українського академіка Єфремова дала нагоду розкрити «змову зрадників і диверсантів» у найбільшій республіці СРСР. І він телеграфує відкритим текстом Косіору й Балицькому (дослівно): «Когда предполагается суд над Ефремовым и другими? Надо вскрыть всю преступную деятельность этих контрреволюционных мерзавцев. Наша просьба согласовать с Москвой план ведения дела на суде. И. Сталин».

Зрозумівши натяк вождя, осатанілі чекісти розгорнули бурхливу діяльність: хапали не лише вигаданих «терористів», а й усіх, хто викликав хоч найменшу підозру. В результаті за гроти потрапили два академіки ВУАН, 15 професорів вузів, два студенти, один директор середньої школи, 10 учителів, один теолог і один священник, три письменники, п'ять редакторів, два кооператори, два правники, один бібліотекар, 14 службовців Всеукраїнської академії наук — усього 45 осіб. Серед заарештованих були й три жінки — Людмила Старницька-Черняхівська, Любоб Віднова, Ніна Токарівська. За чекістською легендою, всі ці люди входили до «Спілки визволення України» — терористичної організації, яка мала на меті повалення існуючого ладу, виведення України зі складу СРСР. Звинувачення серйозні, міг бути й розстріл...

І тут сталося те, що могло мати місце лише в більшовицькій країні: функції найвищого юридичного органу взяв на себе... партійний орган — ЦК КП(б)У: на засіданні, що відбулося 23 лютого 1930 року, політбюро ЦК ухвалило рішення: «Про процес СВУ». Ось його зміст:

а) процес розпочати 9 березня;

б) склад суду затвердити такий: т.т. Приходько (голова), Волков, Соколянський, Коробенко, Муха, Корженко;

в) державне звинувачення: т.т. Михайлик, Ахматов, Якимшин, Бистрюков;

г) громадське звинувачення: т.т. Любченко, Соколовський, Слісаренко, Кравчук».

Ім'я головного звинуваченого в постанові ЦК не було названо, але всі в Україні розуміли: ним призначено академіка

Сергій Єфремов.

Єфремова... Аби зламати його, слідчі на допитах раз у раз нагадували: «Якщо зізнаєтесь в усьому, отримаєте п'ять років заслання, якщо ж мовчатимете або заперечуватимете висунуті звинувачення — розстріл неминучий».

Звинувачення... Сергій Олександрович так і не зрозумів, у чому ж його та інших звинувачують, адже зброї ні в кого не вилучено, закордонних зв'язків не встановлено, тож про який розстріл ідеться?

Та вже в перший день «слухань», що відбувалися в Харківському оперному театрі 9 березня 1930 року, прокурор Михайлик, він же заступник наркома юстиції УСРР, виголосив, карбуючи кожне слово: «Особи, які об'єдналися у злочинну організацію «Спілка визволення України» (СВУ), ставили собі за мету повалення Радянської влади й встановлення незалежної Української Народної Республіки».

Засадничі мотиви підривної діяльності СВУ такі:

1. Україна перетворюється на колонію Росії.

2. Радянська економіка й політика ведуть країну до загибелі.

3. Москва проголосила якщо й не повне знищення українства, то суттєве зниження культурного рівня українців.

4. Свідомі українці вимагають звільнення з-під влади комуністичних правлячих кіл.

5. Село — об'єкт знущань радянської влади.

6. Нищівна критика радянської системи в цілому».

Слухаючи цю висмокта-

ну з пальця маячню, Єфремов не міг зрозуміти, як змогли українці — ті, що при владі, і ті, що у так званих «правохоронних органах», перетворитися на манкуртів і розпочати це ганебне судилище у святе для кожного українця 9 березня — в день, коли народився великий Тарас Шевченко? Який тут підтекст? Мовляв, Шевченко — кумир для вас, гнилий інтелігентів, а ми вклоняємося іншому богу — тому, що ховається за кремлівськими стінами...

Та от слово надають головному підсудному — академіку Єфремову. На обличчі ні тіні розгубленості. У Харківській опері запала цілковита тиша...

«Усі свої статті та окремі тексти, підписані мною, визнаю, за наявну в них критику готовий нести відповідальність. За усе інше, якщо воно доведене, навколішки не стану, каючись не буду».

А далі — пішов у наступ: «Усе вбила проклята казенщина, офіційщина, примус. Дивно, як казенна рука вміє спалювати найкращі мрії людського серця, очерствити й убити найкращі пориви. Коли переді мною брехня, провокація, хвастливість, вульгарність, які грають головні ролі в системі, то відповідь одну могу дати: не приймаю системи на брехні й провокації, на світовому дурилудстві заснованої. Нещасне покоління росте, заплыване фарисейськими тупоголовими дурнями та розбещеними садистами. Страшна майбутність. Нещасний пролетаріат, іменем

ЩОБ ПАМ'ЯТАЛИ

фантазії ГПУ

ПРОЦЕС "СПІЛКИ
ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ"

Реальні вирокі за вигаданими звинуваченнями.

якого уся ця гидота робиться, і нещасна країна, в якій панують шпикі й донощики, куди вона докотиться — це можна наперед угадати»...

Гучномовці, встановлені в залі харківської опери, виносили промови Єфремова далеко за межі зали...

«Попутник» Рильський

...Коли головний український чекіст Всеволод Валицький підписував ордери на арешти «контрреволюціонерів» з СВУ, він викреслив прізвище Рильського, сказавши слідчому Бруку: «Він не ворог, але й не друг, а так, попутник. Запросіть його на процес як свідка, а ми послухаємо, що він говорить».

Для Максима Тадейовича то були не найкращі часи: серйозно хворіла дружина Катерина Миколаївна, на його руках опинився чотиримісячний син Богдан, ще й прийомний син, і всі вони трималися на літературних заробітках поета. Проте на суді поведився мужньо, ставши на захист Єфремова, з яким товаришував і співпрацював. Ось стенографічні фрагменти його показань упродовж кількох судових засідань:

«Я мав змогу ознайомитися з письмовими показами заарештованих. Вони написані різними почерками, але не містять жодної граматичної помилки. Воно й не дивно, адже цими почерками писалися докторські й кандидатські дисертації, наукові трактати, дослідження, літературні твори. Що ж сталося?»

Перебування у в'язниці одноманітні — від допиту до допиту, з повторюваними запитаннями, з усвідомленням власної безпорадності та цілковитої незахищеності. Усе це психологічно зламало цих людей, вони вже не мають сил перебувати у невизначеності, тому й ладні підписати будь-що».

«Окремо — про Сергія Олександровича Єфремова. Коли у часи царизму жандарми з'явилися до нього з метою заарештувати й провести обшук, вони запитали, чи є у нього зброя, намагаючись

одібрати її. Єфремов відповів: «Так, у мене є зброя», — і, підійшовши до письменового стола, узяв канцелярське перо і передав жандармам, сказавши: «Оце і є моя зброя».

Ми бачимо, що слова, кинуті царським жандармом, виявилися актуальними й на цьому суді: як і раніше, так і зараз зброя Єфремова — перо, і ніяка інша».

«На лаві підсудних 45 людей. Усі вони уособлюють українську інтелігенцію, ці люди із набагато більшим успіхом, з користю для держави могли б свої знання, свій досвід, свій даний Богом талант покласти на вівтар інтересів країни, але вони відірвані від продуктивної творчої праці, а якщо вони «контрреволюціонери», то де їхні гвинтівки, бомби, інші засоби збройної боротьби? Ніхто з підсудних ці знаряддя терору навіть не бачив, як не бачили їх і ви, товариші судді».

19 березня 1931 року, в день народження Максима Тадейовича Рильського, його було заарештовано — влада не пробачила йому того, що став, по суті, на бік «контрреволюціонерів», що й підтвердили його виступи в суді. Проти Рильського було відкрито справу №272, що дало привід заговорити про СВУ-2. Його було кинуте в Лук'янівську тюрму, що в Києві, де він просидів рівно 5 місяців. Міг просидіти й п'ять років, якби не щасливий збіг обставин: Дніпрогес готували до урочистого відкриття. Київський оперний театр готував музичний спектакль «Вогні Дніпрогесу», з яким мав виїхати до Запоріжжя.

Та от біда: музика є, солісти підібрані, але нема віршованого лібрето. Український хорівий диригент Дмитро Балацький звернувся до ЦК партії із заявою, що, крім Максима Рильського, він не бачить особи, яка б створила віршоване лібрето. На особистій зустрічі у ЦК Балацький нагадав, що на спектаклі будуть присутні поважні зарубіжні гості, яких запрошено на відкриття гідроелектростанції.

Як не дивно, цього виявилось достатньо: 19 серпня того ж таки 1931 року Максим Тадейович вийшов на волю.

Згадаймо, вклонімося...

19 квітня 1930 року українській інтелектуальній еліті було винесено вирок. Сьогодні вперше подаємо поіменний перелік 45 найкращих представників української інтелігенції — жертв повністю сфабрикованої справи (порядкові номери засуджених і види покарань зазначено нижче):

1. Єфремов Сергій Олександрович — 10 років позбавлення волі. Помер у Ярославській тюрмі 31 березня 1939 року.

2. Чехівський Володимир Мусійович — 10 років позбавлення волі. Розстріляний у Соловецькій тюрмі 3 листопада 1937 року.

3. Дурдиківський Володимир Федорович — 8 років позбавлення волі. Розстріляний у Київській тюрмі 31 грудня 1937 року.

4. Ніковський Андрій Васильович — 10 років позбавлення волі. Насильно вивезений до блокадного Ленінграда, де й помер узимку 1941 року.

5. Гермайзе Йосип Юрійович — 8 років позбавлення волі. Помер у Саратовській тюрмі.

6. Старицька-Черняхівська Людмила Михайлівна — 5 років позбавлення волі. Померла дорогою до Казахстану.

7. Гребенецький Олександр Зіновійович — 5 років позбавлення волі. Розстріляний у в'язниці Марійській АРСР 8 грудня 1937 року.

8. Черняхівський Олександр Григорович — 5 років позбавлення волі. Помер у Київській в'язниці 21 грудня 1939 року.

9. Ганцов Всеволод Михайлович — 8 років позбавлення волі. Термін відбував на Соловках. 15 квітня 1938 року був засуджений іще на 8 років. Другі 8 років працював на виправно-трудових роботах у Комі АРСР та Казахстані. Подальша доля невідома.

10. Павлушков Микола

Петрович — 10 років позбавлення волі. Розстріляний 3 листопада 1937 року у Соловецькій в'язниці.

11. Матушевський Борис Федорович — 5 років позбавлення волі. У Київській в'язниці 1938 року засуджений на додаткові 4 роки, потім силоміць відправлений на фронт. Подальша доля невідома.

12. Трезвинський Юрій Костянтинович — 3 роки позбавлення волі. Подальша доля невідома.

13. Токарівська Ніна Сергіївна — 3 роки позбавлення волі. Подальша доля невідома.

14. Залеський Андрій Петрович — 5 років позбавлення волі. Помер у в'язниці.

15. Іваниця Григорій Микитович — 6 років позбавлення волі. 21 лютого 1938 року у в'язниці Красноярского краю додатково засуджений на 10 років. Помер у таборі Магаданської області.

16. Дога Василь Михайлович — 3 роки позбавлення волі. Висланий за межі України. Подальша доля невідома.

17. Шило Костянтин Степанович — 3 роки позбавлення волі. Подальша доля невідома.

18. Моргуліс Зіновій Григорович — 3 роки позбавлення волі. Помер у в'язниці.

19. Івченко Михайло Євдокимович — 3 роки позбавлення волі. Висланий за межі України. Помер у жовтні 1939 року.

20. Голоскевич Григорій Костянтинович — 5 років позбавлення волі. Покарання відбував у Ярославській, потім у Тобольській в'язницях. Загинув за нез'ясованих обставин.

21. Холодний Григорій Григорович — 8 років позбавлення волі. Розстріляний 24 лютого 1938 року.

22. Кривинюк Михайло Васильович — 3 роки позбавлення волі. Загинув у Свердловській в'язниці 1 вересня 1944 року.

23. Страшкевич Володимир Михайлович — 3 роки позбавлення волі. Покарання відбував у Воронежській в'язниці. Подальша доля невідома.

24. Шарко Вадим Вікторович — 3 роки позбавлення волі. Термін відбував у Воронежській в'язниці. Подальша доля невідома.

25. Дубровський Віктор Григорович — 3 роки позбавлення волі. Покарання відбував у Ярославському політизоляторі, де отримав додаткові 10 років. Був етапований в Амурську область. Подальша доля невідома.

26. Туркало Костянтин Тимофійович — 3 роки позбавлення волі. Подальша доля невідома.

27. Барбар Аркадій Олександрович — 8 років позбавлення волі. Покарання відбував у Соловецькому концтаборі, де й був розстріляний 3 листопада 1937 року.

28. Удовенко Володимир Васильович — 8 років позбавлення волі. Покарання відбу-

вав на Соловках, потім в одній із Ленінградських в'язниць, де й був розстріляний 8 грудня 1937 року.

29. Підгаєцький Володимир Якович — 8 років позбавлення волі. Покарання відбував на Соловках, розстріляний 9 жовтня 1937 року.

30. Кудрицький Микола Антонович — 3 роки позбавлення волі. Подальша доля невідома.

31. Болозович Овксентій Автономович — 5 років позбавлення волі. Покарання відбував у Сибіру. Подальша доля невідома.

32. Ботвиновський Максим Ничипорович — 3 роки позбавлення волі. Висланий до Казахстану, перебував у Алма-Атинській в'язниці. Розстріляний 2 грудня 1937 року.

33. Чехівський Микола Мусійович — 3 роки позбавлення волі. Розстріляний у Курській в'язниці 4 грудня 1937 року.

34. Єфремов Петро Олександрович — 5 років позбавлення волі. Покарання відбував у Алма-Атинській тюрмі до 1937 року. Подальша доля невідома.

35. Білий Микола Павлович — 3 роки позбавлення волі. Висланий за межі України, подальша доля невідома.

36. Товкач Костянтин Іванович — 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома.

37. Шипоцьев Володимир Олександрович — 3 роки позбавлення волі. Розстріляний 19 листопада 1937 року.

38. Близнюк Петро Степанович — 6 років позбавлення волі. Покарання відбував у Казахстані. Подальша доля невідома.

39. Лагута Микола Дмитрович — 3 роки позбавлення волі. Розстріляний 25 листопада 1937 року.

40. Біднова Любов Євгенівна — 3 роки позбавлення волі. Подальша доля невідома.

41. Карпович Йосип Романович — 3 роки позбавлення волі. Подальша доля невідома.

42. Атамановський Валентин Дмитрович — 5 років позбавлення волі. Відправлений у заслання в Татарську АРСР.

43. Слабченко Тарас Михайлович — 3 роки позбавлення волі. Розстріляний 27 жовтня 1937 року.

44. Слабченко Михайло Єлісейович — 6 років позбавлення волі. Ув'язнення відбував на Соловках, де 1937 року був засуджений на додаткові 10 років.

45. Панченко-Чаленко Кирило Михайлович — 3 роки позбавлення волі. Висланий за межі України. Подальша доля невідома.

Запізніле каяття...

Радянська влада «збагатила» світову юриспруденцію небаченим раніше явищем: спочатку людину знищували, а згодом доходили висновку про відсутність у діях цієї людини складу злочину. За часів так званої «відлиги» реабілітовували розстріляних у сталінсько-берієвських концтаборах цілими списками. Що ж до «справи» «Спілки визволення України», то її черга дійшла лише 11 серпня 1989 року. Того дня Верховний Суд України ухвалив постанову про (дослівно) «відсутність складу злочину в діях засуджених у цій справі осіб», відтак їх було повністю реабілітовано. ■

Ганна ВОЛКОВА

РЕКОРДИ

Без спортзалу й енергетиків

У 45 років Юрій Балясний з Полтавщини демонструє унікальні фізичні можливості

«Я ще років з тринадцяти, як виявилось, готувався встановлювати рекорд з відтискання на брусах, — усміхається 45-річний Юрій Балясний з села Петрівка-Роменська Миргородського району. — В мене завжди були вдома турнік, гантелі, я бігав, присідав, відтискався... Тільки не знав, що то все називається воркаут... Із самого дитинства мріяв володіти гарним тілом. Проте ні в спортзалі, ні на спортивному майданчику ніколи не займався. Тепер у мене є і тренажери на подвір'ї, і турнік у хаті. Отож роками вже щодня, зранку і ввечері — хай там дощ чи мороз, — лише в шортах, кепці та інколи в спеціальних рукавичках загалом півтори години займаюсь силовими вправами».

51 тисяча 537 відтискань за 12 годин

Майстер дільниці контрольно-вимірвальних приладів і автоматики нафтогазовидобувного управління «Полтаванатогаз» Юрій Балясний був найстаршим у команді з восьми спортсменів, котрі 23 листопада минулого року і встановили у Дніпрі новий рекорд України. Протягом дванадцяти годин вони по черзі безперервно відтискалися на брусах. За цей час спортсмени сумарно відтиснулися 51 тис. 537 разів!

Це перший такий рекорд в Україні. Його ідея належить старшому лейтенанту ЗСУ, неодноразовому переможцю найпрестижніших турнірів з воркауту 25-річному Дмитру Косатому з Житомира, який наразі служить в Оперативному командуванні «Схід» і відповідає за фізпідготовку військових. Рекорд мав посвяту Герою України, молодшому сержанту 60-ї бригади сухопутних військ ЗСУ Ігорю Височенку з Новомосковського району Дніпропетровської області, який загинув у серпні 2022 року на Харківщині, та всім захисникам, які віддали своє життя за незалежність України.

«Це грандіозний силовий рекорд наших мужніх хлопців. Їх мало бути більше, але дехто вирушив на лінію фронту захищати нас від безглузлого звіра, — зауважила керівниця Національного реєстру рекордів України Лана Ветрова, подякувавши за партнерство й організацію встановлення рекорду Федерації воркауту України, Оперативному командуванню «Схід», Силам спеціальних операцій».

«Якщо професійний атлет приходиться на майданчик і робить 300-400 відтискань, то це дуже добре. 500 — це вже степля! А під час встановлення рекорду кожен атлет зробив у середньому 520 підходів і 6 тисяч 250 відтискань! — сказав віцепрезидент федерації Street Workout Гаурантай Шуліка. — Це максимально екстремальне випробування як для тіла, так і для морального стану учасників».

Початково спортсмени планували зробити 50 тисяч відтискань за 12 годин. Боячись не вкластися у визначений час, вони до мінімуму скоротили відпочинок. І чотири години поспіль працювали без перерви. Загалом за пів доби зробили лише три вільні п'ятихвилики. Ще кожен спортсмен мав 20-30 секунд перепочинку, доки очікував свого підходу. У підсумку перевищили заплановану кількість відтискань на 1 тис. 537 разів.

На п'ятій годині троє учасників вибули з турніру через різні травми, і для тих, хто залишився, завдання ще більше ускладнилось. Але бруси не відпочивали!

Окрім Дмитра Косатого, до команди ввійшли ще троє армійців: 24-річний киянин капітан Олександр Рева, 40-річний військовослужбовець 4-го полку «Рейнджер» ССО Олександр Тітенко з Кропивницького та його 38-річний земляк Олександр Стасенко. А також цивільні Юрій Балясний, 40-річний тренер з воркауту Ігор Бабков (Кривий Ріг), 19-річний харків'янин Арман Маргарян та наймолодший з учасників — 18-річний киянин Михайло Бурлака.

Під час заходу було проведено збір коштів на придбання станції РЕБ для захисників, які виконують бойові завдання на одному з найгарячіших напрямків.

Результат дався кривавими мозолями

Юрій Балясний пригадує, що за два тижні до визначеної дати встановлення рекорду йому зателефонував Ігор Бабков. «Скільки разів ти можеш відтиснутися на

Документальне підтвердження рекорду.

брусах за годину?» — запитав.

— Я не знав відповіді, — знизую плечима Юрій. — Тому наступного дня почав відтискатися на час. У мене вийшло 1 тисяча 260 разів. «А за дві години 2 тисячі разів зможеш відтиснутися?» — спитав Ігор, дізнавшись про моє особисте досягнення. Я спробував — зміг. І тільки тоді він розкрив карти, сказавши, що, згідно з умовами встановлення рекорду, відтискання триватиме... дванадцять годин поспіль.

■ Це вас не злякало?

— А я з дитинства дуже впертий, бо Овен за гороскопом. «Умри, але зроби» — мій девіз по життю. Над однією вправою можу працювати хоч місяць, хоч три, доки не досягну бажаного. Інакше не заспокоюся. Хоч, може, це й не завжди правильно. Бо, дотримуючись цього девізу, колись потягнув зв'язки на лівій руці, й тепер при навантаженні доводиться її бинтувати.

Та, каже Юрій, який не син Владислав, то його особисті досягнення в легкій атлетичі й досі були б лише особистими, адже він завжди займався спортом не заради піару, а заради підтримання фізичної форми. Але син, підрісши, почав робити фото та відео татових тренувань і показувати друзям. Ті на все дивилися із захопленням і говорили, що це дуже круто. Зрештою, Владик запропонував батькові зареєструватися в соцмережах, щоб викладати туди короткі ролики.

«Я деякий час упирався, а потім погодився, — усміхається Юрій. — Так і став відеою інтернету. Зараз у TikTok у мене вже 157 тисяч підписників. Через соціальні мережі мене й розшукали організатори турніру. Тепер маю табличку, що я — рекордсмен».

Загалом, каже чоловік, турнір був чудовою нагодою перевірити себе на фізичну витривалість і силу духу. І ще це була велика відповідальність: він не міг підвести молодших товаришів.

— Спочатку ми взяли досить високої темп, — пригадує Юрій Балясний. — Перші дві години кожен з нас робив по п'ятнадцять відтискань за один захід, а потім знизили їх до десяти, щоб було легше. Спеціальні рукавички не рятували: вже через дві години у всіх долоні покриті кривавими мозолями. Боліли м'язи і зв'язки... Однак думок зійти з марафону не виникало. Нас підбадьорювали патріотичні пісні. І нам хотілося підтримати наших захисників і захисниць, показати, що навіть у такі нелегкі часи українці — найсильніші, а Україна — незламна.

■ Як ви, до речі, почувалися в одній команді з удвічі молодшими від себе партнерами?

— Дружина знає, що я дуже терплячий і ніколи просто так не здаюся. Тому, коли їхали в Дніпро, наказувала синові уважно слідувати за мною і раптом що — викликати «швидку», — усміхається Юрій. — Але, слава Богу, зі здоров'ям усе гаразд. Звісно, коли троє молодих спортсменів після п'яти годин вибули зі строю, навантаження зросло. На останній годині турніру двоє з них, щоправда, попри біль, допомогли його завершити, за що їм велика подяка.

■ Як відновлювались під час коротких пауз?

— Хлопці пили енергетичні напої, пропонували й мені, але я побоювався, бо ніколи такого не вживав. Тому пив лише кринич-

Юрій Балясний виконує «куточок» на турніку. Фото надані Юрієм Балясним.

ну воду, їв мед і банани та з'їв пару шматочків домашнього торта «Наполеон», яким нас пригощали рідні Ігоря Височенка. Ми жартома називаємо себе кишеневими тиграми, оскільки всі худі й невисокого зросту — від 165 до 170 сантиметрів, за винятком Олександра Стасенка, який вимахав до 185. Загалом, чим менша вага тіла, тим краще працювати. Я, наприклад, при зрості 170 сантиметрів роками підтримую вагу 70 кілограмів.

Рекордсмени вирішили продовжити співпрацю. Під назвою «Титани України» молода команда 22 лютого має намір встановити інший рекорд — за одну годину підтягнутися на перекладині почергово вшістьох 2 тис. 25 разів. Реєстрація рекорду пройде у Кропивницькому. Наразі спортсмени шукають спонсора.

Без фінансової підтримки благодійників це досить-таки недешево задоволення. Недавнє встановлення рекорду кожному члену команди обійшлося майже в 10 тисяч гривень: оплата дороги, харчування, житла, роботи двох представників Національного реєстру рекордів України... Добре, що за оренду воркаут-майданчика у 37-й школі Дніпра не довелося платити.

«Все ж 850 гривень повернулось, — задоволений Юрій. — Син вклучав пряму трансляцію із залу і завдяки переглядам уболівальників трохи «накапало». Тепер міркую, що варто додавати коментарі до відеороликів під час тренувань, які виставляю в соцмережах, щоб вони конвертувалися в дохід».

Від сала не гладшають

Відеоролики спортсмена-аматора в соцмережах з накладеною музикою — це особливий вид мистецтва. Це, як кажуть, треба бачити. Кожну вправу він виконує з якимись вигадками, змушуючи глядача мимоволі відкривати рота, захоплюючись можливостями людського організму. Судячи з відгуків, дуже багатьох вони мотивують займатися спортом, щоб мати таке ж досконале тіло, як у нього. Люди просять викладати більше роликів, дехто просить бути їхнім персональним онлайн-тренером. А односельці стали просити, щоб він узявся тренувати їхніх дітей.

Загалом Юрій Балясний повернувся з Дніпра, заряджений новими ідеями. Одразу ж подав заявку на підтвердження звання майстра спорту міжнародного класу України. Незабаром має отримати диплом і посвідчення. Його результат з утримання тіла переднім висом на турніку і висом над собою сягає 30 секунд, що більше на шість секунд, аніж потрібно для підтвердження звання кандидата у майстри спорту. А починав два роки тому з... нуля секунд. Спочатку думав, що це взагалі нереально. Але потім удалося протриматися дві секунди. А тоді п'ять...

Мріє вже про те, щоб офіційно зареєструвати особистий рекорд України. Раніше про це не задумувався, а тепер зрозумів, що дав-

но до цього готовий. Колись піднімав штангу, гири, а зараз працює лише з вагою свого тіла. Підтягнутися пів сотні разів на турніку для Юрія — ніщо. Тримання кутів на перекладині завдяки лише двом пальцям — його коронний номер. Пробігти щодня три кілометри — це як ритуал.

До речі, після встановлення рекорду Юрій змушений був кілька днів пропустити тренування, бо не тільки руки, а й ноги були забиті від багаторазового сплигування з брусів. Та поступово, поки долоні заживали, почав бігати й присідати. Повноцінні заняття відновив за два тижні.

Я поцікавилась, як йому вдається зберігати постійну вагу, на що Юрій відповів, що ніяких дієт не дотримується. Лише з середини грудня і до середини квітня не вживає борошняних виробів та солодощів, а також солодких напоїв. Заміняє їх бананами, яблуками й медом.

Два кілограми — найбільша зайва вага, з якою чоловікові доводилось боротися. Ну, як боротися? Весною до його тренувань додаються господарські роботи — городи, догляд за великою пасікою, біля курей та свиней тощо. А як тільки вони закінчуються, тоді до зими з'являються зайві пару кілограмів. Тому зазвичай у грудні спортсмен встановлює режим обмеження солодкого й борошняного.

Від сала й свинини, каже, вага не набирається. Юрій добре знає, про що говорить. Адже він — перший у Петрівці-Роменській і навколишніх селах колій. А з колієм зазвичай розраховуються свіжою. І вона практично цілий рік не зникає зі столу в родині.

Ще Юрій знає точно: регулярні фізичні заняття добре впливають на нервову систему. Тому ніхто з його оточення на роботі не чув, щоб він колись підвищував голос. Забув чоловік про те, що таке хворіти.

«Воркаут — це вид спорту, який не вимагає значних коштів, щоб ним займатися, — підсумовує розмову новоспечений рекордсмен. — Загалом рекомендую всім хоча б 15-20 хвилин займатися елементарною зарядкою, і через пару місяців можна вже буде відчутти результат».

Перший учень Юрія — його син. До п'ятнадцяти років змушував хлопця займатися спортом, а тепер Владислав із задоволенням виконує ті ж вправи, що й батько. Ще навчаючись у старших класах, зайвовав перші місця на районних змаганнях з підтягування на турніку. Його особистий рекорд — 35 підтягувань. Установлений нещодавно командний рекорд ще більше мотивує юнака.

«До нашої сімейної компанії приєднався також Артем Куриленко — товариш мого сина і син мого товариша Олександра Куриленка, який загинув на війні у квітні 2022 року. Артем став мені другом сином. Стараюся йому по-чоловічому допомогати. Моя участь у встановленні рекорду була присвячена також і пам'яті його батька», — каже Юрій Балясний. ■

Дарка КОХ

■ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ОВОЧ

Сидить дівчина в коморі... Ні, не морква, — цибуля

Незвичні страви зі звичного продукту

Не можна уявити господу без цього овоча, адже жодна перша чи друга страва не обійдеться без цибулі — вона надає їм аромату, смаку, а коли потрібно — то й кольору. Та й то сказати — цій культурі роду амарилісових уже понад 5 тисяч років! Завдяки її смаковим та корисним якостям цей овоч вживають в усіх кухнях світу у свіжому, вареному, смаженому, печеному вигляді. Навіть важко назвати кількість страв, які можна приготувати з цього продукту. Застосовують цибулю не лише в кулінарії, а й у медицині, косметології. Ми ж пропонуємо монообід із трьох страв, які можна приготувати майже з самої тільки цибулі.

Цибулевий суп

Є чимало рецептів цієї страви, адже що не кухар — то власний рецепт. Тим паче, що цибулевий суп готують по всій території Франції, а кожний регіон має свої традиції та особливості. Вважалося, що це страва бідних селян, у яких не завжди був широкий асортимент продуктів, щоб готувати розмаїту їжу, а от цибуля в господарстві була завжди... За іншою версією, рецепт цибулевого супу належить королю Франції Людовіку XV, який, перебуваючи на полюванні, зголоднів, але під рукою не було жодних припасів, неподалік же була хатинка лісника, в якій король знайшов цибулю, біле вино, масло, з яких і створив цей шедевр французької кухні, що подають не лише в селянських родинах, а й у найвишуканіших ресторанах Франції та світу.

Та хоч би де готували цибулевий суп, незмінною залишається основа: бульйон (курячий, телячий, овочевий — байдуже), цибуля, масло, біле вино, грінки з багету та сиру. Тож почнемо готувати, власне, класичний цибулевий суп.

Беремо дві-три великі цибулини (грамів 400-500), 2 ст. ложки вершкового масла, 1 ст. ложку олії, 700-800 мл бульйону, 50 мл білого вина, чайну ложку цукру, столову ложку борошна, сіль і чорний мелений перець — до смаку

Спочатку чистимо цибулю, миємо і нарізаємо півкільцями. Кладемо масло на пательню та вливаємо олію (це дозволить збалансувати температуру і цибуля не згорить), вкидаємо нарізану цибулю і смажимо на повільному вогні, постійно помішуючи. Тим часом на сухій пательні обсмажуємо борошно до золотистого кольору, доки не з'явиться запах підсмажених горіхів. Коли цибуля набуде світло-карамельного кольору, всипаємо борошно, ретельно все перемішуємо. Вино змішуємо з цукром і вливаємо до цибулі, даємо закипіти, постійно помішуючи, щоб не було грудочок. Далі солимо, перчимо, вливаємо бульйон і варимо на повільному вогні хвилин 20-25. Є маленький секрет: якщо ви хочете, щоб суп був густішим, — збийте його легенько блендером (не до стану крем-супу, а щоб лишень шматочки цибулі стали меншими).

Французький багет нарізаємо кружальцями завтовшки 2 см, посипаємо тертим сиrom (у класичному варіанті — Грюєр, але ви можете взяти той, який у вас у холодильни-

ку) і ставимо в духовку, доки сир не розплавиться. Подають цибулевий суп у глибоких мисочках, поклавши зверху грінки з сиром. Проте грінки можна подавати й окремо, хто не любить намоклого хліба.

Ви можете експериментувати з вищеписаною базою: замість вина додавати херес, шері або ж коньяк (тільки знайте міру!). Також до смаженої цибулі можна додати трошки подрібненого часнику, не зіпсують смаку й мелений мускатний горіх, розмарин, чебрець, а також зелень. Є навіть рецепт цибулевого супу, в який додають плавлений сирок, але це, здається, вже зовсім інша історія...

Цибуляники

Ця друга страва дуже поширена на Галичині. Її можна споживати і як основну страву з грибним чи будь-яким іншим соусом, а також сметаною, і як гарнір. Готувати її легко та й продуктів потрібно небагато, тому вона стане в нагоді, коли в холодильнику порожньо, а до зарплати ще дожити треба.

Тож беремо 3-4 великі цибулини, 2 яйця, сіль, перець до смаку, 2 столові ложки манної крупи, а також кілька ложок борошна (в залежності, наскільки ваша цибуля соковита), олію для смаження.

Отож цибулю чистимо від лущиння, миємо та нарізаємо невеликими кубиками. Викладаємо в глибоку миску, солимо та трошки жмулькаємо руками, даємо постояти, щоб цибуля пустила сік. Далі сік зливаємо, додаємо до цибулі яйця, мелений чорний перець до смаку, манну крупу, гарно перемішуємо і даємо хвилин 20-30 постояти, щоб манка набухла. Тепер дивимось, наскільки маса рідка, і за потреби додаємо борошно, ще раз ретельно перемішуємо — має бути за густотою, як на оладки. На добре розігріту пательню лємо олію і викладаємо столовою ложкою цибулеву масу. Смажимо на повільному вогні, щоб цибуля гарно просмажилася — чим довше ви її смажитимете, тим ароматнішими будуть ваші цибуляники. Далі перевертаємо на другий бік — смажимо до золоті скоринки. Їсти такі оладки найкраще гарячими, коли вони ще хрумкі та ароматні.

Можна готувати цю страву й в інший спосіб: у мисці збити яйце, склянку кефіру (йогурту, нежирної сметани), чайну ложку солі, чайну ложку соди, все добре вимішати, додати склянку борошна і розколоти тісто, як на млинці. Тим часом нарізати дрібно дві середні ріпчасті цибулини або ж гарний пучок зеленої і додати в тісто, вимішати і смажити, як звичайні млинці.

Цибульнички з маком

Пам'ятаєте героїню радянської комедії, кухаря за

фахом, яку зачепила репліка про картоплю — мовляв, ну що з неї можна приготувати? І тут дівчина почала перераховувати різноманітні страви з бульби. Щось на зразок цього можна сказати і про цибулю, адже, як видно з попередніх переписів, це і перші, і другі страви. А ще з цибулі можна приготувати... печиво. Це сьогодні вже нікого не здивуєш крекерами з цибулею, а в часи мого дитинства це була дивовижна якась. Рецепт цибульничків — такого незвичного печива — ще в юності знайшла в книжці Дарії Цвек «Солодке печиво» і спробувала його приготувати. Це щось неперевершене, адже поєднання цибулі, смальцю, маку було незвичним (як казала сама пані авторка: «Я і з попелу щось спечу»). Цибульнички з маком чудово підходять як доповнення до борщу чи грибної юшки, як перекус чи закуска до пива.

Для приготування цього печива нам знадобиться: 250 г борошна, 150 г смальцю (саме цей продукт надасть печиву хрумкості), 150 г маку, 2 середні цибулини, 3 яйця, чайна ложка солі, чайна ложка розпушувача. Цибулю чистимо від лущиння, миємо та нарізаємо на невеликі кубики. На пательню викладаємо дві ложки смальцю і висипаємо цибулю, смажимо її до золотистого кольору, а потім відкладаємо вихолонуті. Тим часом у мисці змішуємо борошно з розпушувачем та сіллю, викладаємо смажену цибулю, мак та решту смальцю, замішуємо м'яке тісто. Стільницю притрушуємо борошном, кладемо тісто і розкачуємо його завтовшки не більше сантиметра, нарізаємо ромбами.

Деко встеляємо пергаментним папером, викладаємо наші ромби та змащуємо збитим яйцем, щоб цибульнички вийшли рум'яними, зверху можна присипати маком для краси. Випікаємо при температурі 200 градусів приблизно 20 хвилин (потрібно стежити, щоб не підгоріло, адже в кожного духовка пече по-різному).

Кіш із цибулею

А ось іще один кулінарний шедевр — французький відкритий пиріг, який легко приготувати. Він смакуватиме і до перших страв, і як швидкий перекус. Для «підкладки» готуємо крихке тісто, для якого знадобиться: 200 г борошна, 125 г масла (або ж маргарину), яйце, 3 ст. л. холодної води, дрібка солі.

У глибоку миску всипаємо борошно, сіль, нарізане кубиками холодне масло і перетираємо все це в крихту. Яйце збиваємо, додаємо воду і виливаємо в борошняно-масляну суміш. Вимішуємо м'яке тісто, загортаємо в харчову плівку і ставимо на пів години в холодильник.

Цибулевий суп смакує не лише французам.

Цибуляники — ситно і смачно.

Відкритий пиріг із цибулею — чим не альтернатива піці?

Тим часом готуємо начинку: беремо пучок зеленої цибулі та 2 шт. — ріпчастої. Ріпчасту цибулю чистимо від лущиння та нарізаємо великими півкільцями, обсмажуємо на олії, солимо та даємо охолонути. Зеленої цибулю дрібно нарізаємо та змішуємо зі смаженою цибулею.

Тісто виймаємо з холодильника, розкачуємо в круг, викладаємо у круглу форму так, щоб у ній утворилися бортики з тіста, решту — обрізаємо. Викладаємо на тісто суміш

цибулі та заливаємо залишкою. Для неї нам знадобляться 2 яйця, 100 мл вершків, 200 г кисломолочного сиру та 100 г — твердого, сіль, спеції та зелень до смаку. Яйця збиваємо, додаємо вершки, добре перемішуємо. Твердий сир натираємо на крупній тертці, додаємо м'який сир та поєднуємо з яєчно-вершковою сумішшю, заправляємо сіллю, спеціями та зеленню і вливаємо на цибулю. Випікаємо такий пиріг при температурі 180 градусів 30-40 хвилин. ■

■ НОМІНАНТИ

«Вірші, ставайте довкола стіною»

Чому книга поезій Богдана Томенчука «Вишійте, мамо, бронжилет» вартує відзнаки Шевченківською премією

Ольга ДЕРКАЧОВА, докторка філологічних наук, професорка Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Справжнє не буває напів. Справжнє не буває ні про що. Справжнє не втискається в покірні береги. Справжньому іноді замало місця і часу, щоб його досягнути. Тоді воно стає поезією, бо поетичне слово є отим ключем, яким найлегше відчиняти людські серця.

Чи розумів і знав це Богдан Томенчук, математик за освітою, коли у 1993 році з'явилася його перша поетична книжка «На паперті душі»? Іван Франко писав: «В артистичній творчості краса лежить не в матеріалі, що служить їй основою, не в моделях, а в тім, яке враження робить на нас даний твір і якими способами артист зумів досягнути те враження».

Невеличка, майже кишенькова, книжечка, в якій переплелися любов до Бога, Батьківщини, жінки. Книжечка, що захоплювала з перших сторінок і перших віршів. І відчуття невимовного жалю, що читається вона і закінчується занадто швидко.

Ці вірші могли би прийти до читача значно раніше, ще наприкінці 1980-х, і вони хотіли бути збіркою «Координати болю», але поетові чітко пояснили, що в радянському союзу болю немає і не може бути, як і відсутності поезій-представниць соцреалістичної естетики. Можна ж було змінити назву і написати кілька текстиків про прекрасне і щасливе життя людини радянської. Проте не у випадку Богдана Томенчука. Бо штучне писання — це не про нього. Тому і тримаються читачі за його вірші, як за те, що є по-особливому справжнім у світі сурогатів та симулякрів.

Якби ви вчилися так, як треба, то й зброя би була своя!

Чи заповідалося тоді на справжню поезію? Ні, бо вона вже була. І це теж дивовижно, бо, як правило, перша книжка — це як перші кроки, нерішучі, невпевнені, з падіннями та зупинками. Це той перший досвід, який почасти потім авторам, уже відомим та знайомим, хочеться залишити саме як перший досвід у минулому, не зриваючись його. Але й не повертаючись до нього.

З першої книжки до нас промовляло потужне поетичне слово. І, що дуже важливо, у тому далекому 1993 році воно було по-справжньому українським, без виправдань про часи, які змушували співати оди на догоду комуністично-радянському минулому. Слово про забуту історію, забуті цінності, забуту віру. Слово-сповідь не лиш як визнання власної слабкості, недосконалості, а як бажання отримати підтримку від Бога й утвердитися у своїй вірі. Таїнство сповіді, за словами Папи Франциска, — це віддатися Любові, дозволити їй перемінити себе і бути з нею. І всі ми тоді потребували того таїнства. Як і можливості без страху постояти на паперті перед храмом і собором душі.

Україна в цей час спиналася на ноги, а такі, як Богдан Томенчук з Івано-Франківська, народжений на Коломиїщині, — галантно підтримували її, щоб вона утверджувалася. Але тоді було більше не поета, а політика, освітіння, громадського діяча. Богдан Томенчук — учитель, директор школи, начальник управління освіти Івано-Франківського облвиконкому і заступник голови обласної державної адміністрації. Врешті-решт, прогресивний очільник регіонального центру оцінювання якості освіти, який об'єднує чотири області, та мудрий почесний професор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Розбудова української державності та вирішення проблем освіти для нього — не слова, а дія та результат.

Сказані публічно думки Богдана Томенчука запам'ятовуються і стають афоризмами. Бо ж хіба не так? «Якби ви вчилися так, як треба, то й зброя би була своя!»,

Або: «Світ поважає тільки сильних. Як відомо, сила в знаннях». Завжди відстоює повагу до освітянської праці. Каже: «Ми живемо в такий час, коли всі розуміються на освіті ще більше, як на футболі. Проте ніхто не хоче бачити пекельності вчительської праці». З 2014 року спонукає не забувати про війну: «Наш нинішній героїзм стає нашим завтрашнім обов'язком».

Любов до мудрості не дає збожеволіти

У 2002-му з'явилася збірка Богдана Томенчука «Сповідь, дайте, мої тривоги». А через п'ять років — «Німі громи». А далі: «Сезон ненаписаних віршів» (2015), «Місто героїв і понятих» (2016), «Постаті/Силуети» (2017), «Ранкове місто пізніх ліхтарів» (2018), «Жінка з одного вірша» (2018), «Дві джезви» (2019), «Переступний день» (2020), «Ad Libitum» (2021). Повномасштабний період російсько-української війни створив збірки «Густина порожнечі» і «Вишійте, мамо, бронжилет». Обидві видані 2023 року.

Загалом тринадцять поетичних збірок («Силуети/Постаті» — це книжка-обертайка, неначе дві під однією обкладинкою, тому іноді рахують 14) і п'ять літературних премій. Мало чи багато? Такими категоріями можна мислити стосовно людини, але не поезії. Бо поезія поза нагородами та відзнаками. Поезія — це, радше, про слово, що зцілює, дає надію, зрештою, стає окрасою життя.

Поетове бачення світу — дивовижне: час, що вийшов за куліси; дощі озираються услід незнайомці; Бог, що вишукує у ребрах «таку давно придуману тебе», жінка, яка загортає ніч у скатертині. І таке оптимістичне чи іронічне: Тарасові ягнята не поставали... баранами.

Це лише дециця з побаченого та прожитого у переступному дні, в якому так міцно переплітаються радість, сум, біль, захоплення, гіркота, відчай, впевненість. І ще багато усього. І, звісно ж, віра:

*Коли часи собі вертел вертепом,
Не відають дзиґарки, як ти...*

*Ти маєш, чоловіче, клептик неба
З осколком Вифлеємської звізди...*

«Вишійте, мамо, бронжилет» відправляють у госпіталь на Харківщину.

Фото з власного архіву.

Богдан Томенчук у поезіях часто веде діалоги з Богом: про те, що болить; про те, що відчувається занадто гостро, аби прожити це самому, без Божої підтримки. Бог — це любов. Але яка? Любов як точка опори у світі, в якому все шкереберть, який знову і знову розпинає Христа. Цей світ нічого не вчить. Його не навчить жодна жертва і багато аж до смертельного болю жертв?

Любов до жінки в поета — вишукана, шляхетна, створена Богом лише для двох, з присмаком святості та гріха. Це любов до мудрості, що не дає збожеволіти і стає своєрідним захистом. Любов до рідної землі і вірність їй.

А ще ліричний герой спостерігає за диханням дерев та квітів, розглядає вечір і вдивляється у світло, заплутане у гілках. І малює в уяві жінку. Він її випадково зустрічає на вулиці. І домальовує історію любові до жінки-загадки. Заради неї здатна завершитися навіть війна...

Осмилення історичного минулого — це ще один зріз творчості Богдана Томенчука. Без цього знання, без усвідомлення та визнання поразок та зрад, без перепрочитання та вивчення перемог неможливо бути українцем у світі. Тому оживають у рядках поета-громадянина драматичні сторінки історії України, промовляють гетьмани та козацькі ватажки.

Слово зцілює й дає надію
Богдан Томенчук — автор чуттєво-інтелектуальної ліри-

Богдан Томенчук — поет і освітянин.

Збірку «Вишійте, мамо, бронжилет» читають захисники.

ки, в якій органічно поєднуються інтимне, громадянське та філософське начала. Його вірші доречні та доцільні в кав'ярнях, на майданах, на сценах і в затишку домівок. Вони можуть бути дошкульними, гострими, ніжними, болісними, але завжди обнадійливими та життєствердними. Бо у центрі завжди поклик до тих, хто балансує поміж цим божевільним світом нападницької війни, епохою Відродження та добою Романтизму.

Упродовж крайніх років поетичні твори Богдана Томенчука не раз ставали предметом наукових розвідок. Дослідники його творчості відзначають ліризм поезій, говорять про них як про вдале продовження української поетичної традиції, про багатющу образну палітру, влучність його слова, інтертекстуальну складову, мовне багатство. Зрештою, про поезію як зброю перемоги. Недаремно і не випадково його вірші було відзначено Народною премією імені Тараса Шевченка (2022 р.), а тепер автора номіновано на Національну премію України імені Тараса Шевченка.

Особливою любов'ю та повагою читачів користується крайня поетична збірка «Вишійте, мамо, бронжилет». У ній вірші різних років і ті, котрі були написані в перші місяці повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Ці вірші підтримують і дарують надію, говорять правду. Вони об'єднані темами війни, людини у війні, осмиленням історії України.

Поезії Богдана Томенчука — це випадково підслухана сповідь громадянина, воїна, сина, закоханого чоловіка, який готовий до останнього подиху боронити кожен сантиметр рідної землі, дитину, жінку, українське слово,

пам'ять. Готовий жити заради України та віддати своє життя заради неї в борні за справедливість.

Збірка «Вишійте, мамо, бронжилет», як і попередні збірки, тримає високу українською перемогу і можливість зустріти та бути в ній.

Німецький філософ Мартін Гайдеггер писав, що мова є домом буття, в якому живе людина. Поезія дає ключі до дверей найпотаємніших кімнат цього дому. Відчинивши їх, опиняєшся немов в іншому вимірі, в якому все діє за законами художньої умовності та авторської вигадки, хоча вигини простору і реального часу іноді нереальніші за всі вигадані поетичні часопростори. Це світ, де речі отримують нові імена, де картини сну стають можливими на дотик, а слова — священною зброєю.

Вірші, ставайте довкола стіною,

Ворог є ворог... А час не навчив...

Б'ються у мури луна за луною.

Чуєш, Кассандрою, вірше, кричи...

В одній із ранніх поезій ліричний герой Богдана Томенчука запитує: «А хто ми без любові?» Любов — єдине, що посправжньому важить у цьому світі. Вона через поетичні слова проростає в серцях і душах: дарує затишок тому, кому неспокійно; зцілює того, кому болить; обнадіює того, хто нічого не чекає та ні на що не сподівається. Міцніше вірою в нашу перемогу. А здобувають її ті, кому незримо матері, сестри, дружини й наречені сподіваннями і підтримкою вишивають бронжилет. ■

■ НОМІНАНТ

Спецназівець,

полковник неприємної істини

Костянтин РОДИК

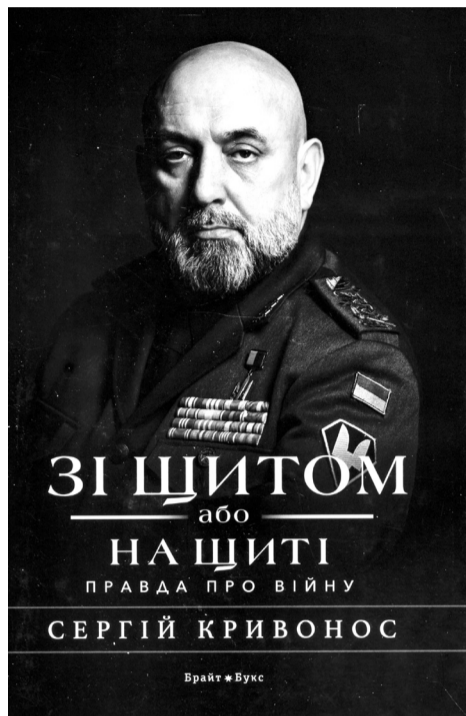
Книжка Сергія Кривоноса «Зі щитом або на щиті» (К.: Брайт Букс) — перші генеральські мемуари про російську агресію. Має підзаголовок «Правда про війну», який відбиває авторську мету: по-перше, спростувати дезінформацію, котра щоденним потоком лиє з офіційного «Телемарафону»; по-друге, скорегувати калейдоскоп емоційних епізодично-локальних свідчень «окопної правди» у бік системного розуміння причинно-наслідкових механізмів. В суті справи, це релізія засадничого протоколу західної військової науки: кожна операція мусить бути одразу ретельно проаналізована, з огляду передовсім на помилки. Стандарт НАТО, який досі не впроваджений в українському війську. Простіше кажучи, це зветься роботою над помилками.

Компетенції автора для такої роботи незаперечні. Після солдатської строкової служби вступив до вищого військового училища (інституту), по закінченні якого лейтенанта Кривоноса спрямовано до 10-ї окремої бригади спеціального призначення у Криму (1994). Через п'ять років, будучи командиром розвідроті, вступив до Військової академії, по закінченні якої відмовився від пропозицій залишитися у президентському полку й обрав службу у 8-й окремії бригаді спецпризначення. Дослужився, вже майором, до командира полку. Під час війни в Іраку Кривонос двічі побував у зоні бойових дій, як згадавав пізніше, — «я та група моїх людей, чотири особи, охороняли там керівництво наших Збройних сил. Після тих поїздок у мене багато що ментально змінилось. Ірак, мабуть, допоміг вибити «совкове» сприйняття» (Новинарня / 05.12.2019). 2012-го очолив штаб Високомобільних десантних військ Збройних сил України.

Автор приділяє довоєнним спогадам лише сорок сторінок із 360, і тут ми дізнаємося не так про кар'єрне сходження, як про початкове, лейтенантське спілкування з майбутніми відомими бойовими генералами, включно з Залужним.

Російське вторгнення 2014 року полковник Кривонос зустрів на посаді начальника штабу — першого заступника командувача ПДВ. Отут і починається робота над помилками. «Ніколи не зрозумію і не прийму риторики «Військо не було готове до відбиття агресії в Криму». Війська були готові в тому обсязі, в якому їм ставили завдання... Війна застала мене 31 січня 2014 року в Києві: нас підняли по тривозі, і ми зразу розпочали виконання плану дій із недопущення зовнішньої агресії. Цей документ був підписаний начальником Генштабу ЗСУ Володимиром Заманою ще 13 грудня 2013 року — це свідчення, що Збройні сили таки готувалися до негативних сценаріїв, не все відбувалося так раптово, як інколи тепер інтерпретують деякі політики».

Ремарка про генерал-полковника Заману: «18 лютого 2014 року під час Революційної гідності, отримавши від керівника держави наказ застосувати силу до мітингувальників на Майдані, начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних сил України генерал Замана відмовився виконувати злочинний наказ і подав рапорт про звільнення з посади». Наступного дня Янукович призначив новим начальником Генштабу (тобто і головнокомандувачем) адмірала Юрія Ільїна, відвертого зрадника, якого усунули лише 28 лютого. Надто запізно. Власне, про оце хронічне

«надто пізно» з боку політичного керівництва — уся книжка Кривоноса.

Згідно з тим планом Генштабу десантники, спецназівці, артилеристи і льотчики «мали ввійти в Крим, зайняти позиції і посилити те угруповання, яке мали на півострові Збройні сили України... Наші підрозділи були повністю готові діяти в Криму... аж раптом усе загальмувало».

Війна — це справа не генералів, а політиків. Військові — лише інструмент виконання владних рішень. Сьогодні, коли офіс Зеленського безсоромно перевалює своєї провини на військовиків, ініціюючи проти них кримінальні переслідування, ті нарешті вийшли у публічний простір і пояснили суспільству, хто насправді винний: увесь жах першого тижня повномасштабного вторгнення — наслідок невчасного ухвалення президентом трьох рішень: про введення воєнного стану, застосування військ і мобілізацію. Значно мірою книжка генерал-майора Кривоноса про це. І почалося це не у лютому 2022-го, а у лютому 2014-го.

«Якби ми діяли згідно з тим планом Генштабу, то впевнений, що війна з Росією йшла б іншим шляхом або її зовсім не було б... У нас був обмежений проміжок часу для активної протидії, це було можливим до 27–28 лютого, пізніше вже була б відверта війна... Те, що можна було зробити безкровно протягом останнього тижня лютого, з початку наступного місяця вже було фактично недосяжним. Тож коли 1 березня 79-та окрема аеромобільна бригада під керівництвом полковника Валерія Курача висунулася з Миколаєва в бік Красноперекопська, а вночі дісталася Чаплинки, ситуація змінилася кардинально. На кордоні Криму й Херсонської області було виявлене велике скупчення російських військ, тому операцію з прориву до Красноперекопська скасували».

Рада набезпеки зібралася «по Криму» лише 28 лютого, як-то кажуть, у свинячий голос. Та й то за введення воєнного стану на півострові проголосували лише виконував обов'язків президента України Олександр Турчинов.

Наприкінці травня 2014-го начальник штабу десантних військ полковник Кривонос отримав наказ узяти під охорону Краматорський аеродром. Невдові ворог його оточив. 47 днів ув облозі. Периметр у 7 км захищали 182 бійці; 62 обстріли і 16 інтенсивних боїв — без

■ КОРОТКІ СПИСКИ: ОБРІІ

Публіцистика / сучасні мемуари

Діалоги про війну. — Х.: Віват, 512 с. (п)
Людмила ДОЛГОНОВСЬКА. Залізний генерал. Уроки людяності. — Х.: Віват, 208 с. (п)
Сергій КРИВОНОС. Зі щитом або на щиті. Правда про війну. — К.: Брайт Букс, 368 с. (с)
Овен МЕТЬЮЗ. Облуда. За лаштунками історії війни Путіна проти України. — Х.: Фоліо, 480 с. (п)
Крістофер МІЛЛЕР. До нас прийшла війна. Життя і смерть в Україні. — Х.: Фабула, 400 с. (п)
Сергій РУДЕНКО. Анатомія ненависти. Путін і Україна. — Л.: Видавництво Старого Лева, 304 с. (п)
Як ми назвемо цю війну? — К.: Ukraïner, 312 с. (п)

* оцінювалося 48 видань

** номінантів подано за абеткою — лауреати стануть відомі наприкінці лютого

*** раніше «УМ» рецензувала книжки О Метьюза (25.09.2024) та С. Руденка (18.09.2024)

жодного «двохсотого». Коли все скінчилося, керівник оборони доповів начальнику Генштабу генералу Муженку: «Він дивно поглянув на мене й сухо відповів: «Втрат немає — значить, не воював». Відтак і перший орден Богдана Хмельницького, до якого його тоді представили, Кривоносу вручили аж 2020-го.

Сергій Григорович завжди сповідував максимум: для командира життя солдата — понад усе. А надто, коли у твоєму підпорядкуванні — добре підготовлені, вищою мірою професійні бійці. Тому дуже обережно коментує всілякі «героїчні» епізоди війни (бо героїзм, у його розумінні — вимушений прояв на тлі прорахунків командування). Як-от в оцінці довготривалого утримування Донецького аеропорту: «Це безумовний подвиг українських захисників, а це свідчення того, що спецпризначенці й десантники були добре підготовлені до війни. На жаль, є й зворотний бік медалі... Виникла ситуація, коли захисники воювали без залучення резервів, відповідно, і без ротації, без логістичного забезпечення, фактично відірвані від основних сил... Зокрема те, що військово командування пішло на принцип — боронити, допоки можливо!.. Я проти штучного продукування таких «яскравих» епізодів подвигу, особливо коли йдеться про втрати професіоналів з великої літери; кожен із таких воїнів має бути на вагу золота. На жаль, у нас цього не відбулося, а через вісім років війни в боях за Бахмут усе повторилося».

А поки що на початку липня 2014-го українська армія взяла під контроль Слов'янськ і Краматорськ, але значній частині російських бойовиків вдалося вийти з оточених міст. «Координати колоні, що виходила на чолі з Гіркіним-Стрелковим, я надав командувальному, але вогонь по них комусь не відкрили... Ба більше, і авіація тоді працювала, але так само не відкрила вогонь». Відбулася друга сутка полковника Кривоноса з генералом Муженком: «Не робитиму таємниці: я поведився нестримано, дуже емоційно й просто відкритим текстом, не без міцного слівця розповів начальнику Генштабу, що він нас злив і зрадив».

А далі стався Іловайськ — фактично те саме, чи не один в один, що в лютому 2024-го: «Ще в перших числах серпня 2014 року з різних джерел до нас доходила інформація про підготовку наступу РФ... Коли почали доповідати з різних позицій, що йдуть російські колоні, у штабі АТО відповідали нецензурною з прилизаним змістом: «Припиніть морочити голову!»... Потім, коли проблему усвідомили... командувач сектору «Д» генерал-лейтенант Петро Литвин просто лишив війська й утік», а один із заступників Муженка поставив Кривоносу «дещо дивне бойове завдання» — штурмувати Савур-Могили, яка за 60 км від Іловайська — мовляв, усний наказ самого Муженка. Кривонос жадає письмового підтвердження. «Ви що, відмовляєтеся?» «Ні, — відказую, — але віддайте мені письмовий бойовий наказ. Бо після Краматорська я вже одного разу чув фразу: «Що, полковнику, вижив?»».

Кривонос відкидає закиди щодо непримиреного конфлікту з керівником

Генштабу: «Коли подекують, що Муженко був моїм особистим ворогом, — це просто смішно. Нісенітниця! Він був моїм начальником, і в нас було дещо різне бачення певних процесів». Хоча, погоджується наш автор, «я для дуже багатьох з часом став «полковником неприємної істини».

Одна з таких «істин» — усвідомлення надмірної залежності вищого військового керівництва від політичних маневрів Банкової. Майже через рік по Іловайській трагедії, пише Кривонос, «17 квітня 2015 року Муженко зробив заяву, де старанно уникав задокументованих доказів прямих зіткнень із регулярними військами Росії, хоча на початку 2015 року підрозділи армії РФ безпосередньо воювали проти України під Дебальцевим, Чорнухіним і Логвиновим. Ця риторика замирювання та ідея «не драгувати Москву» дуже шкодила Україні й мала негативні наслідки, зокрема, безпосередньо вплинула на планування широкомасштабного вторгнення у 2022 році».

Такий висновок «полковник неприємної істини» зробив ще після перших зіткнень з росіянами 2014-го, за якими тягнувся дивний шлейф угодовства: «Ворог відчув: із владою в Києві можна домовлятися». І в цьому, до речі, наочна відмінність двох правд, генеральської та окопної.

Доброволець із позивним «Воланд» інтуїтивно відчуває: «В Іловайську до нас прийшло розуміння, що цю війну виграти можна, але для цього варто закінчити почате на Майдані» (Вальгала-експрес. Історія націоналіста, революціонера, добровольця. — К.: Орієнтир, 2017). Старший офіцер Кривонос пропонує аналіз, висновки і план дій, «щоби правильно провести самоочищення... Щоб перемога над зовнішнім ворогом не завершилася поразкою нації від ворога внутрішнього».

Попри незговірливість полковника, восени 2014-го його призначили начальником Управління спеціальних операцій Генштабу — власне, на посаду його мрії. Мрія полягала у виокремленні ССО в самостійний рід військ, здатний наводити на ворога жах одним фактом свого існування. Проте такі амбіції виявилися чужими для тодішнього військового керівництва: на початку 2016-го командувачем Управління ССО призначено генерала Луньова, а Кривоноса понижено до заступника. Новий керівник «якось так понизливо подивився на мене й сказав: «Вам подобається воювати — воюйте, а тут ви не потрібні».

У такому стані, «відчуваючи тиск, інколи шалений і безпідставний», працював іще зо три роки, а «коли зрозумів, що займатися розвитком Сил спеціальних операцій (або якоюсь іншою ланкою, скажімо, ВДВ) мені просто не дадуть, а загострення війни та її масштабування обов'язково відбудеться», — пішов у політику. «Критична бездіяльність влади тривала з 2014 року... І я, військова людина, просто втомився від непрофесійності людей, які працюють на різних рівнях влади».

Усе вище мовлене — це, вважаю, преамбула до «феномену Кривоноса». І про те — окремо далі. ■

Андрій Русол
директор ФК «Карпати» (Львів)

«Те, що є діалог із суддівським корпусом УАФ, — це дуже радує. Так має бути. Персонально для мене — є відчуття змін. Суддівство покращується. Я бачу це своїми очима, а статистика — підтвердження того, що відбувається в нашому футболі».

■ ФУТБОЛ

Філософія єдиних стандартів

У вітчизняному футбольному господарстві шукають шляхи для покращення результатів клубів та національної збірної

Григорій ХАТА

Підбивати підсумки єврокампанії українських клубів у нинішньому сезоні доводиться дуже рано. Обидва вітчизняні гранди з відверто скромним результатом завершили основні етапи Ліги чемпіонів та Ліги Європи, не потрапили до плей-оф і більше не мають можливостей покращити позиції України в рейтингу коефіцієнтів УЄФА, де наша країна перебуває вже нижче Кіпру та Сербії — лише на 23-й позиції.

Оновлені квоти

Падіння, котре продовжується вже не перший рік, призвело до втрати українським футболем однієї єврокубкової квоти. В наступному євросезоні Україна зможе виставити у Лізі чемпіонів лише один колектив. Так само одна українська команда — володар Кубка чи віцечемпіон — отримає місце для старту й у Лізі Європи. А ще два колективи спробують свої сили в Лізі конференцій.

При цьому, аби дістатися основного раунду цих турнірів, вітчизняним повпредам доведеться серйозно попрацювати. Так, старт українського чемпіона в ЛЧ-2025/2026 призначений на другий раунд кваліфікації. З тієї ж стадії відбору розпочнеться єврокубкова епопея й двох українських клубів у Лізі конференцій. А от вітчизняний повпред у Лізі Європи свій кваліфікаційний шлях розпочне від самого початку й для виходу в основну турніру повинен буде подолати аж чотирьох суперників.

Власне, єврокубкові квоти тепер розраховані на трьох призерів національного чемпіонату та володаря Кубка. Коли ж переможцем Кубка країни стане один із трьох перших колективів УПЛ, тоді путівку на євроарену отримає ще й четверта за рангом команда ЧУ. Тож боротьба у весняній частині українського футбольного сезону-2024/2025, без сумніву, побільшає. А поновляться офіційні змагання на внутрішній арені 21 лютого.

До рестарту чемпіонату вітчизняні клуби готуються переважно в теплій Туреччині. А в Україні керівники УПЛ та УАФ разом з клубними функціонерами обговорюють удосконалення організаційних та суддівських деталей. Під час зустрічі представників клубів з головою суддівського комітету УАФ Катериною Монзуль відбулися жваві дискусії стосовно покращення якості суддівства та роботи системи VAR. «Те, що цей діалог є, дуже радує. Так має бути. Персонально для мене — є відчуття змін. Суддівство покращується. Я бачу це своїми очима, а статистика — підтвердження того, що відбувається в нашому футболі», — заявив директор ФК «Карпати» Андрій Русол.

Також поспілкувалися учасники цієї зустрічі й з очільником Комітету з етики та чесної гри УАФ Андрієм Давиденком та головою Палати з вирішення спорів УАФ Олександром Вол-

ковим. «Зрозуміло, що Комітет етики та чесної гри — це один з основних комітетів, які забезпечують справедливий результат на футбольному полі. Тому те, що запроваджується, зокрема і поліграфічні дослідження, і повідомлення суб'єктів про порушення у процесі або після нього, і покарання, яке несуть відповідні особи, дає імпульс іншим суб'єктам, як робити не треба», — наголосив генеральний директор ФК «Полісся» Володимир Загорський.

За словами генерального секретаря УАФ Ігоря Грищенка, між клубами УПЛ та головною футбольною організацією країни відбулася конструктивна розмова. «Ми отримали побажання та зворотний зв'язок від клубів. Такий формат спілкування є проявом відкритості та транспарентності діяльності УАФ, що і декларувалося як один із головних принципів роботи нашої команди», — наголосив Грищенко.

Систематизація вимог

До речі, днями минув рік, як команда нового президента УАФ Андрія Шевченка стоїть на чолі українського футболу. З цієї нагоди очільник вітчизняного футбольного господарства зробив звіт щодо перших результатів у реалізації своєї програми «9 кроків для розвитку українського футболу».

Необхідність оживити та поживити розвиток українського футболу добре зрозуміла. У команді Шевченка працюють над перезапуском системи дитячо-юнацького футболу. Керівник відділу дитячо-юнацького футболу УАФ Богдан Городнюк каже, що вперше за тривалий час УАФ об'єднала представників регіональних асоціацій, щоб напрацювати єдину стратегію розвитку дитячо-юнацького футболу, й формує системний підхід, що забезпечить якісну підготовку юних спортсменів у всіх куточках країни.

Інше стратегічне питання, над яким системно працює нова керівна команда УАФ, — це формування єдиної оновленої вертикалі збірних, яка передбачає чітку структуру, принципи підготовки гравців та їхню інтеграцію в головну команду країни.

Куратору молодіжного та юнацького напрямку збірних України іспанцю Унаї Мельгосі доручили розробити чітку стратегію поступового та якісного переходу футболістів між віковими категоріями збірних. У ць-

Київське «Динамо» активно працює над тим, аби саме йому в українському чемпіонаті дісталася єдина путівка до Ліги чемпіонів.

Фото з сайту fcdynamo.com.

У контрольних матчах «Шахтар» не залишає своїм конкурентам шансів на успіх.

Фото з сайту shakhtar.com.

ому контексті керівництво УАФ говорить про формування єдиної філософії збірних, спільний план організації тренувальних зборів, розвиток скаутингу та систематизацію вимог до гравців.

Власне, новостворений відділ скаутингу, як кажуть в УАФ, займатиметься пошуком талановитих футболістів не лише в Україні, а й за її межами, що дозволить значно розширити кадровий потенціал національних команд. А систематизація вимог до гравців сприятиме легшому переходу між віковими категоріями та пришвидшить адаптацію в національній збірній.

У процесі пошуку

Головна ж футбольна команда країни у березні проведе матчі плей-оф Ліги націй за вихід до дивізіону А проти збірної Бельгії.

Головний тренер «синьо-жовтих» Сергій Ребров уже звернувся до УАФ та УПЛ з проханням про перенесення окремих мат-

чів 21-го туру ЧУ з метою кращої підготовки збірників до відповідальної дуелі. Умовно домашню зустріч проти бельгійців УАФ планує організувати в іспанській Мурсії. А Сергій Ребров, в очікуванні зустрічі зі своїми підопічними, відвідав навчально-тренувальні табори українських клубів, які вони проводять під час зимової паузи.

«Вважаю дуже цінним побачити контрольні матчі, тренування, підготовку до другої частини сезону зсередини та, найважливіше, — обговорити багато футбольних тем із тренерами, гравцями та персоналом усіх наших команд. Велике спасибі всім клубам за теплий прийом та відкритість у спілкуванні», — повідомив у інстаграмі Ребров.

А, приміром, київські динамівці, здобувши в заключному турі основного раунду Ліги Європи свою першу перемогу в розіграші, продовжили перемогати й у контрольних поєдин-

ках. У двох лютневих матчах підопічні Олександра Шовковського переграли «Шкендію» з Північної Македонії та данський «Есб'єрг».

Продуктивно працюють на зборах і «гірники». Після нічиєї в першому товариському поєдинку із загребським «Динамо» (2:2) далі «Шахтар» переграв болгарські ЦСКА (1:0) та «Лудогорець» (4:0), а також молдовський «Зімбру» (3:0).

До слова, ходять чутки, що керівництво «помаранчево-чорних» розпочало роботу з пошуку нового наставника, котрий прийде на зміну Марино Пушичу. Зауважимо, що наприкінці минулого року боснійський спеціаліст говорив про те, що взимку намагатиметься переглянути деталі свого контракту з «Шахтарем». Після вильоту з Ліги чемпіонів говорив Пушич і про початок нової ери в гірницькому колективі, коментуючи той факт, що на зміну одним у клубі приходять інші кадри. ■

Григорій ХАТА

■ БОКС

Удруге в кар'єрі перемігши колоритного британського велетня Тайсона Ф'юрі, український чемпіон-суперважковаговик Олександр Усик залишив у своєму розпорядженні пояси WBC, WBA, WBO й узяв у своїх виступах на профі-ринзі паузу. Відпочиваючи й відновлюючи сили, 37-річний Усик також розмірковує і над тим, у який спосіб продовжувати свою боксерську кар'єру.

Як варіант розглядається можливість другого походу по титул абсолютного чемпіона в суперважкій вазі, повернення до «крузервейту», а також не виключається й вихід Олександра на спортивну пенсію.

А поки в цьому питанні зберігається тиша й невизначеність, ЗМІ активно говорять про іншого українця-суперважковаговика, котрий може вийти в ринг і привернути увагу мільйонів шанувальників боксу.

Впливовий у боксерському світі журнал The Ring (чемпіонський пояс якого також розігрують супертяжі) нещодавно повідомив, що 48-річний Володимир Кличко може поновити свою профі-кар'єру.

Можливість такого ходу подій підтвердив і колишній промоутер Кличко-молодшого Том Лоффлер, зазначивши, що український боксер не проти того, аби стати найстаршим в історії чемпіоном світу й побити рекорд американського боксера Джорджа Формана, котрий здобув чемпіонський титул у 45 років.

Є багато варіантів

Легендарний український боксер розмірковує над тим, аби після тривалої паузи повернутися на профі-ринг

«Володимир сказав, що битиметься за титул і поб'є рекорд Джорджа Формана. Йому 48 років, у березні буде 49. Якщо хтось і здатний це зробити, то це Володимир», — сказав Лоффлер.

«Я завжди був до цього готовий, адже постійно тренувався. Я і досі тренуюся. Чутки про моє повернення ходять уже досить давно, ще з того часу, як я пішов на пенсію. Так, побити рекорд Джорджа Формана і стати найстаршим чемпіоном «хевівейту» — для мене це захоплююче. Розглядаємо багато деталей, але анонсувати поки немає чого», — сказав Кличко-молодший.

Нещодавно він провів коротку зустріч із претендентом на чемпіонський пояс IBF Джоуфом Паркером, чим іще більше підігрів інтерес до свого можливого повернення.

Утім багато експертів зі світу боксу сумніваються в реаль-

Володимир Кличко не виключає можливості свого повернення в профі-ринг.
Фото з сайту www.dailymail.co.uk.

ності намірів Кличко знову битися в ринзі за чемпіонські пояси. Мовляв, молоді чоловіки значно переважають ветерана за багатьма показниками. При цьому лівова частка поясів нині належить Усику, а сам Кличко вже зазначив, що бій проти іншого українця він навіть не розглядає.

«Бій з Усиком? Ви вза-

галі собі можете уявити зараз, щоб українці билися один з одним?» — наголосив Кличко-молодший.

Хай там як, а Володимир Кличко може піти шляхом легендарного Майка Тайсона, котрий нещодавно, у свої 58 років, провів виставковий бій проти 28-річного актора, блогера та шанувальника боксу

Джейка Пола. І хоча той поєдинок, який відбувся через 19 років простою і в якому, до слова, були передбачені обмеження на нокадауні, Залізний Майк програв, у підсумку він отримав хороші призові та оновив рекорд за тривалістю боксерської кар'єри серед чемпіонів, яка в його випадку розтягнулася на довгі 40 років. ■

Олексій ПАВЛИШ

■ ЛЕГКА АТЛЕТИКА

Минулий рік став одним із найкращих в історії вітчизняних стрибків у висоту — Ярослава Магучіх та Ірина Геращенко принесли Україні одразу дві олімпійські медалі, а в чоловічому секторі з'явилась повноцінна зміна зірковим ветеранам Бондаренку й Проценку в особі Олега Дорощука, який завершив сезон у топ-5 світового рейтингу.

Знаковим 2024-й вийшов для нашої «королеви висоти» Магучіх — Ярослава збрала комплект золотих нагород на ЧС, Олімпіаді та у фіналі Діамантової ліги. А вишенькою на торті став світовий рекорд за тиждень до Ігор у Парижі: 23-річна представниця Дніпра підкорила висота 2,10 м — таким чином вона перевершила рекорд Стефки Костадинової (2,09 м), який тримався ще з 1987 року.

На досягнутому Магучіх зупиняться точно не збирається — раніше вона вже публічно розповідала про мету виступити ще на двох Олімпіадах. У планах — і нові рекорди.

«Звісно, я хочу вдосконалюватися. Так, я хочу встановлювати нові рекорди, працюю над цим. Завдяки змінам у техніці під час літнього сезону я досягла видатних результатів — я відчувала себе королевою стрибків. Я хочу прогресувати та радувати людей, які приходять на мене подивитися. Я не думаю про жодний тиск», — розповіла Ярослава перед стартом нового змагального сезону.

На першому турнірі 2025 року Магучіх за традицією переконливо перемогла: для «золота» на Udin Cup в Італії вистачило «скромного» результату в 1,94 м. А от планка на висоті 1,98 м Ярославі цього разу не підкорилась. Однак до чемпіонату світу в приміщенні, який у березні пройде в китайському Нанкіні, ще є час, та й Магучіх завжди славилась здатністю покращувати результати по ходу сезону.

Після кількох років прикрих четвертих-п'ятих місць на головних змаганнях у 2024 році нарешті все склалося так, як треба для Ірини Геращенко: 29-річна ки-

З мрією про нові висоти

Українські стрибуни у висоту після успішного попереднього сезону вдало розпочали і новий змагальний рік

Ярослава Магучіх відкрила сезон-2025 із «золота» турніру в Італії.
Фото: Федерація легкої атлетики України.

янка розділила з Магучіх подіум на всіх ключових турнірах літнього сезону — і на Олімпіаді, і на ЧС, і у фіналі Діамантової ліги, завоювавши три «бронзи». Після пікового для себе року Геращенко вирішила зробити паузу у виступах, оголосивши про вагітність.

Натомість у чоловічому секторі стрибків у висоту новою українською надією торік став 23-річний представник Кропивницького Олег Дорошук. Спочатку на ЧС у Римі він сенсаційно взяв «бронзу», а потім вразив світ на Олімпіаді в Парижі, з особистим рекордом у 2,31 м замкнувши топ-6. Ще одним топрезультатом став фінал Діамантової ліги, де Олег знову стрибнув на 2,31 м і виграв «срібло».

Вдало розпочав Дорошук і зимовий сезон-2025. Спочатку він із результатом 2,30 м переміг на Меморіалі Дем'янюка у Львові. А потім виборов два «срібла» на етапах Континентального туру в приміщенні у Чехії: у Густопче з результатом у 2,28 м, а в Тржинці — 2,27 м. У Тржинці, до речі, на подіум зійшов іще один українець — Дмитро Нікітін, виборовши «бронзу» (2,24 м).

«До зимового сезону почав готуватися приблизно в середині осені. Пропустити сезон не хотів. Після того насиченого літнього сезону, навпаки, хотілося ще в кращій формі стрибати взимку. Підготовка така само, як і була до цього, нічого не змінилося. Побачимо, який буде

результат з цього, чи треба щось змінювати, чи ні», — поділився очікуваннями перед головними турнірами року Дорошук. При цьому він прагне цьогоріч покращити особистий рекорд та виграти медалі на чемпіонатах Європи та світу.

«Сподіваюсь, що буде висота більша. По техніці нічого не змінював. Звичайно, що кожен раз намагаюся вдосконалитися, якісь моменти коригувати. Але кардинально нічого не змінилося. База та ж само залишається. Головна ціль на рік — гарно виступити на Європі і ЧС. На минулому ЧС був четвертим, залишився неприємний осад. Тому ці два старту — головна ціль. Стрибнути на 2,34 м було б непогано. Думаю, 2,33-2,34 м — це реальний результат», — резюмував атлет. ■

■ ОГОЛОШЕННЯ

ТОВ «ТЕРРА ПРОЕКТ» 17 лютого 2025 р. о 11:00 годині буде проводити погодження меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) гр. Кириленко Наталії Миколаївні для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд за адресою: вул. Батумська, 12/12 у Голосіївському районі м. Києва. Просимо суміжних землекористувачів: Щокіна Георгія Васильовича (кадастровий номер земельної ділянки 8000000000:79:139:0002) або Ваших уповноважених представників бути присутніми для погодження меж земельної ділянки, згідно зі ст. 198 ЗКУ. У разі їх відсутності межі земельної ділянки вважатимуться погодженими.

ДОГРАВСЯ

Сам усе зіпсував

Канье Вест втратив десятки мільйонів через свою дику витівку

Марія ТКАЧЕНКО

Канье Вест одружився з Б'янкою Цензорі в грудні 2022 року, через місяць після розлучення з моделлю Кім Кардаш'ян. Весілля відбулося в місті Пало-Альто, що в штаті Каліфорнія. Для такої особливої події пара вибрала таємне місце. Через деякий час з'явилася інформація, що пара розлучається. Проте вже невдовзі їх помітили разом у Японії. Були припущення, що вони спеціально пустили такі чутки, щоб нагадати про себе, адже «оголених аутфітів» Цензорі вже було недостатньо для цього.

Варто зазначити, що Б'янка Цензорі часто вибирає досить відверті образи. Проте своєю поязою на 67-й церемонії музичної премії Греммі справила справжній фурор і викликала бурхливе обговорення в мережі.

Та 47-річний Канье явно не розрахував ефект від сцени, яку він та його дружина влаштували на церемонії «Греммі». Наскільки відомо, він задумав появу фактично оголеної дівчини на червоній доріжці з метою реклами його альбому *Vultures 1*, але замість просування альбому та отримання прибутку втратив колосальну суму.

Репер укотре довів, що вмє повернути увагу до своєї персони, проте результат появи

Скандальна парочка.
Фото з відкритих джерел.

Б'янки виявився прямо протилежним тому, на що він очікував. Канье намагався виправдатися, він підтвердив численні чутки, що Б'янка ходить голяка світськими вечірками не з власної волі, і абсолютно прозоре вбрання, наявність якого не всі змогли навіть помітити, було повністю його ідеєю.

Вест стверджував, що без його схвалення дружина з дому не вийде, але при цьому намагався переконати всіх, що не змушує її одягати не комфортний одяг. У своєму спічі Канье буквально сипав нецензурною лайкою і явно був роздратований реакцією публіки на появу з голою дружиною. Схоже, розраховував на загальне захоп-

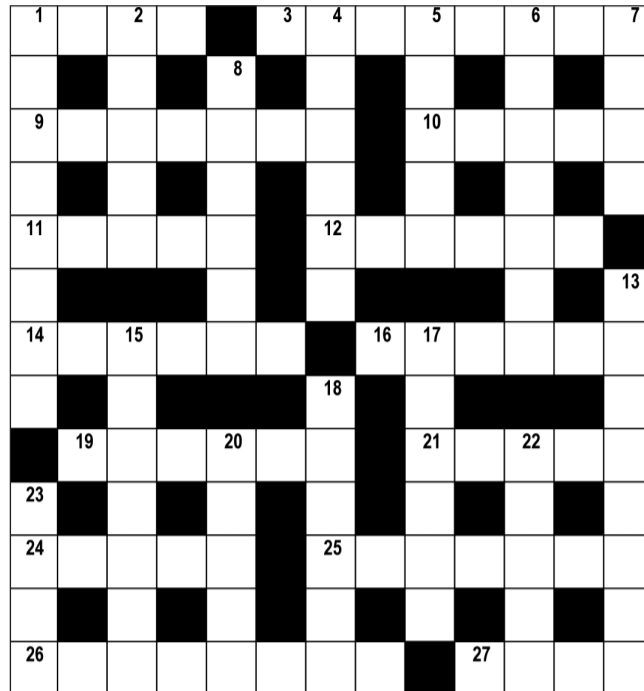
лення, а не на це все.

Невдовзі поширилася новина про те, що Веста і Б'янку вигнали з церемонії і під конвоєм відвели до машини, це викликало гаряче схвалення багатьох. Насправді скандальне подружжя не вигнали з «Греммі». Але репер зазнав через свою поведінку дуже серйозних збитків. Він втратив щонайменше 20 мільйонів доларів. Саме в таку суму оцінили його угоду з японськими інвесторами, що мали фінансувати серію концертів Веста в Токіо. Але тепер компанії, які прагнули вкласти гроші в шоу Канье, від угоди відмовилися.

Як було оголошено, вони визнали поведінку Канье, що змусив свою

дружину постати перед усіма в непристойному вигляді, абсолютно неприйнятному.

Сцена з появою оголеної Б'янки на «Греммі» стала далеко не першим скандалом, який дорого обійшовся реперу. Найвідоміший подібний епізод був пов'язаний із низкою публічних антисемітських висловлювань, які Вест дозволив собі 2022-го. Тоді, незважаючи на вибачення, від нього відвернулися два бренди — Adidas і Balenciaga, з якими репер довго й успішно співпрацював. Внаслідок розриву з ними контрактів Канье втратив навіть не десятки, а сотні мільйонів, перетворившись із мільярдера на мільонера. ■

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №6

По горизонталі: 1. Акробатичний елемент, стрибок назад із приземленням на руки. 3. Сигналізатор для рибалки, що риба клює. 9. Литовська назва річки Двіна. 10. Давнє італійське місто, де зберігається плащаниця Ісуса Христа. 11. Латинська літера, яка позначає вертикаль у Декартовій системі координат. 12. Один із континентів. 14. Билинний богатир-орач. 16. Африканський лелека. 19. Столиця Вірменії. 21. «Не питайся свою долю. Саме ... знає, кого любить. Нехай в'яне, доки закопають» (Тарас Шевченко). 24. Частина переговорного процесу. 25. Слово, тотожне чи близьке за значенням, але різне за звучанням. 26. Столиця Індонезії. 27. Колишня столиця ФРН.

По вертикалі: 1. Священна гора в Японії. 2. Хижак із родини котятчих. 4. «Наш ... Гамалія, ... завзятий». (Тарас Шевченко). 5. Один із визначних реформаторів католицької церкви. 6. Полтавський футбольний клуб. 7. «Ой чий то ... стоїть, що сива гривонька?» (народна пісня). 8. Найглибше прісноводне озеро на землі. 13. Турецький султан, чоловік Роксолани. 15. Пряна приправа яскраво-жовтого кольору. 17. Алкогольний напій, виготовлений з екстракту гіркої полину. 18. Парламент Ізраїлю. 20. Засіб, який радять давати розумним людям замість готової риби. 22. Тваринницька ферма на заході США. 23. Місце, де можна перейти річку. ■

Кросворд №5 від 5 лютого

П	Е	Г	А	С	М	О	К	А	С	И	Н
О	У	Т	О	О	А						
В	Е	С	Т	Е	Р	Н	А	Л	И	М	
І	А	П	Т	І	К	Е	А				
Т	Е	Р	Ц	И	Н	А	У	З	В	І	З
К	А	Ж	Р	А							
А	С	Т	Р	А	Я	К	С	Е	Р	К	С
М	Е	М	Я	Ф	В						
М	Е	Г	Р	Е	Б	А	Л	А	Ч	К	А
О	Е	Т	И	Л	О	Т	Л				
Н	А	Р	Т	И	У	С	Т	Р	И	Ц	Я
А	А	С	К	О	В	В					
Х	А	Н	С	Т	В	О	К	Р	О	Н	А

ПРИКОЛИ

На Великдень діти розклали на пташиному дворі розфарбовані яйця — жовті, зелені, сині. Підходить півень, довго дивиться на них і похмуро каже:
— Доведеться таки павичеві піку бити.

У купе їдуть чоловік і молода жінка. Чоловік читає газету, на жінку жодної уваги. Нарешті вона не витримує:
— Чому ви на мене не звертаєте уваги?

Чоловік відкладає газету вбік:
— Я завжди говорив, що краще півгодини потерпіти, ніж три години умовляти.

Сьогодні вночі до мене в будинок заліз злодій. Шукав гроші. Я встав і шукав із ним. Домовилися: якщо знай-

демо — поділимося.
***
— Ви не позичите мені 100 гривень до середи?
— А воно мені треба? Я й так погано сплю.

На тлі нинішнього підвищення пенсії скоро пенсіонери отримуватимуть пенсію у вигляді пігулок, які треба розсмоктувати.

Чоловік приводить козла на виставку собак.
— Заресструйте нас, будь ласка.
— Так це ж козел.
— Бороду бачите? Це різеншна-уцер.
— А роги?
— А от в особисте життя моєї собаки попросу не втручатися.

ПОГОДА

13—14 лютого за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, без опадів. Вітер південний, 1-2 м/с. Температура вночі -5...-6, удень -3...-4. Післязавтра вночі -5...-6, удень -2...-4.

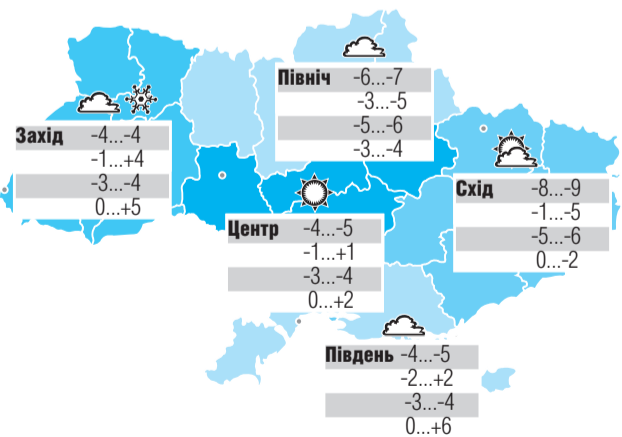
Курорти Карпат: хмарно, без опадів.

Славське: вночі -3...-4, удень -2...+1.

Яремче: вночі -7...-8, удень -2...+2.

Міжгір'я: вночі -4...-5, удень 0...-2.

Рахів: уночі -5...-6, удень -2...+1.

Україна молода

Передплатні індекси: 60970
Наша адреса:
03057, Київ, пр. Берестейський, 50
Електронна пошта редакції:
ukrmloda@ukr.net
Рекламне бюро:
reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації:
0935171202
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagner@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем —
vsamchenko@i.ua

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець —
ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію:
КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.
Комерційні публікації виходять під рубриками:
«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенькі були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітасмо», «Любов і шана».
Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництві:
«МЕГА-ПОЛІГРАФ» — у Києві
Зам. 3009006
Верстка та виготовлення фотоформ —
комп'ютерний центр редакції «УМ»,
Газета виходить щосередини
Тираж 58168